

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce

Bc. Veronika Tacáková

Asistent pedagoga na ZŠ v okrese Opava v kontextu spolupráce s pedagogem

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 20. 6. 2023

Veronika Tacáková

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat PhDr. Lucii Pastierikové, Ph.D., za odborné vedení, ochotu a trpělivost, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnovala.

OBSAH

Úvod.....	6
Teoretická část	8
1 Inkluzivní vzdělávání.....	8
1.1 Podpůrná opatření pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.	10
2 Asistent pedagoga	14
2.1 Vymezení pojmu asistenta pedagoga	14
2.2 Kvalifikace asistenta pedagoga	15
2.3 Osobnostní předpoklady.....	17
2.4 Náplň práce asistenta pedagoga	18
2.5 Etické předpoklady.....	20
2.6 Spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga.....	22
2.7 Spolupráce asistenta pedagoga se školským poradenským zařízením.....	23
Praktická část	25
3 Průzkumný projekt.....	25
3.1 Metodologické východisko průzkumu	25
3.1.1 Formulace průzkumného problému	27
3.1.2 Cíl průzkumu	28
3.1.3 Průzkumný vzorek	28
3.1.4 Etické aspekty průzkumu.....	28
3.1.5 Metoda sběru dat.....	29
3.1.6 Analýza dat	30
3.2 Výsledky průzkumu	30
3.3 Závěry šetření.....	50
3.4 Diskuse.....	51
3.5 Limity praktické části.....	54

3.6 Doporučení pro praxi	55
Závěr	58
Seznam použité literatury	60
Internetové zdroje:	63
Seznam příloh	64
ANOTACE	68

ÚVOD

Výběr tématu autorky práce ovlivnily její osobní zkušenosti, protože čtyři roky působila jako asistentka pedagoga na základní škole v okrese Opava. Spolupráce na základní škole, kde působila, nebyla dostačující. Tím, že byl asistent pedagoga přítomen ve třídě, to bylo z kontextu jiných pedagogů vnímáno, jako dostačující pomoc pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Ke vzájemné spolupráci nedocházelo. Během dalšího vzdělávání měla možnost se setkat s jinými asistenty z tohoto okresu, kteří vnímali spolupráci obdobně, jako nedostačující. Z tohoto důvodu se rozhodla toto téma zpracovat a provést průzkum, zda je nedostačující spolupráce v celém okrese.

Teoretická část vycházela z odborné literatury. Úvod práce se zabývá inkluzivním vzděláváním, díky němuž byla zřízena pozice asistenta pedagoga. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami má nárok na poskytnutí podpůrných opatření. První stupeň podpůrných opatření poskytuje škola. Od druhého do pátého stupně má takovýto žák nárok na poskytnutí podpůrného opatření ve formě asistenta pedagoga. Počet hodin, které asistent pedagoga se žákem stráví, se odvíjí od zprávy z pedagogicko psychologické poradny, speciálně pedagogického centra a výše navrženého stupně podpůrných opatření. Pro výkon profese asistenta pedagoga je nezbytná určitá kvalifikace, která je v práci popsána. Člověk, který se rozhodne tuto profesi vykonávat, by kromě patřičné kvalifikace měl mít i určité osobnostní předpoklady a řídit se etickým kodexem asistenta pedagoga. Rozsah práce vyplývá z jeho pracovní náplně. Co však v náplni práce mimo jiné není zmíněno, je spolupráce s pedagogem.

Praktická část této práce se věnuje právě spolupráci asistenta pedagoga s pedagogem na základní škole. To, jak funguje spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem, bylo zjišťováno pouze z pohledu asistenta, protože autorka práce našla mnoho výzkumů a průzkumů, které se věnovaly této problematice z pohledu pedagoga. Rozhodla se podívat na danou problematiku z pohledu asistentů. Průzkumné šetření bylo provedeno formou dotazníků, které byly zaslány na 81 škol a 168 asistentům pedagoga, na které byl kontakt na stránkách jednotlivých škol. V závěru práce překládáme srovnání s jinými výsledky výzkumů, které se týkají spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Dále limity praktické části, které mohou pomoci předejít stejným chybám, kterých se dopustila autorka

práce. Také doporučení pro praxi pro asistenty pedagoga a pedagogy, ale i pro další průzkumné šetření.

TEORETICKÁ ČÁST

1 INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

První kapitola se věnuje inkluzivnímu vzdělávání a podpurným opatřením pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Slovo inkluze pochází z latinského slova „inclusio“ a znamená zahrnutí nebo začlenění do celku. Typ tohoto vzdělávání je založen na myšlence, aby měly všechny děti právo absolvovat stejnou povinnou školní docházku. Cílem je tedy začlenit děti s mentálním postižením, zdravotním postižením, děti ze sociálně znevýhodněného prostředí, či děti odlišných etnik do běžných typů škol. Inkluze je v dnešní době velké téma, které dělí společnost. Zastáncům inkluze se někdy říká inkluzinisté a školy, které provozují tento typ vzdělávání jako proinkluzivní. Kampaně, které jsou namířené proti inkluzi, bývají označovány jako protiinkluzivní, antiinkluzivní nebo protiinkluzní. (Nzimba, 2020)

Základním principem inkluzivního vzdělávání je snaha o zapojení všech žáků do jednotného vzdělávacího procesu bez ohledu na zdravotní, kulturní či sociální rozdíly. V dnešní době má každá škola povinnost vzdělávat a přijmout všechny žáky bez ohledu na jejich psychický, fyzický či jiný stav. (Macková, 2010)

Inkluzivní vzdělávání, které se zaměřuje na sociální inkluzi a obecnou inkluzi, je považováno za hlavní cíl vzdělávacích systémů po celém světě. Tento koncept lze rozdělit do dvou podkategorií, které sdílejí společný cíl a základ, avšak jsou vzájemně provázány. První je označována jako "akademická inkluze" a zahrnuje plné a rovnocenné začlenění a interakci žáků do běžného školního programu a výukových aktivit. Druhá část je sociální inkluze, která se zaměřuje na možnost interakce v prostředí běžné třídy a školy pro všechny žáky, kde mají pocit sounáležitosti a jsou přijímáni spolužáky. Sociální inkluze má klíčový význam pro životní prostředí žáků, protože je přímo spojena s jejich sociálním a emocionálním blahobytem a příslušností ke kolektivu. Inkluze však nezahrnuje pouze sociální a emocionální zdraví a spravedlnost. Je důležité, aby všichni žáci, včetně těch se znevýhodněním, měli možnost získat vzdělání. Inkluzivní vzdělávání vyžaduje vysoké standardy pro všechny žáky a podporuje jejich dosahování. Jedná se o neustále se rozvíjející proces, který přechází od prosté fyzické přítomnosti žáků s postižením (integrace) ke komplexnímu přijímání jedinců s postižením a dosažení konkrétních výsledků všech

žáků, bez ohledu na jejich znevýhodnění. Inkluzivní vzdělávání je nejaktuálnějším trendem v celém vzdělávacím spektru a ovlivňuje edukační realitu na různých úrovních vzdělávání. (Svoboda, Zilcher a kol., 2020)

Ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami dále (SVP) v České republice dochází v posledních desetiletích k velmi výrazným změnám. Současným trendem ve školství u nás je vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v hlavním proudu vzdělávání a vytváření v místě jejich bydliště inkluzivní prostředí na základních školách. Z toho plyne potřeba vytvořit takové klima školy a prostředí, které poskytne všem žákům stejné podmínky k zajištění rozvoje individuálních předpokladů, a povede k dosažení odpovídajícího stupně jejich vzdělávání. Vzdělávání a výchova žáků se SVP s sebou nese značné nároky na pracovníky školních poradenských pracovišť jednotlivých školských zařízení i na pedagogy. Pojetí inkluzivního vzdělávání se ale liší a jeho realizace na jednotlivých školách je jiná. Představuje však výzvu stávajícímu systému vzdělávání, tradičním formám a metodám edukace. Zejména pak pedagogické připravenosti pedagoga. (Adamus, 2016)

Pedagogové se musejí vyrovnávat s novými požadavky na vzdělávání žáků ve škole. Jsou vyvolány především demokratizací vzdělávání, vedoucí k hromadnému přístupu žáků ze všech sociálních vrstev a žáků s řadou znevýhodnění na stále vyšší stupně škol. To staví pedagogy před velice členitý soubor žáků, což jim téměř znemožňuje bezproblémově aplikovat jednotvárné vyučovací postupy. Vzniká tak soubor tlaků, který představuje určité břemeno pro pedagogovo profesní sebepojetí. Na jedné straně si situace vyžaduje didaktickou tvořivost, hledání způsobů, jak učivo co nejvíce přiblížit různě připraveným žákům. Na druhé straně se nejen didaktické postupy, ale i vědně - oborové poznatky promítnuté do učiva, stávají pro úspěšné vzdělávání podmínkou nutnou, nikoli však postačující a populace žáků vyžaduje změnu pedagogických postojů a přesvědčení. Včetně osvojení nových sociologických a psychologických poznatků. To jsme v podmínkách České republiky zažili například v případě kutikulární reformy, jejíž provedení, které nebylo zcela zdařilé, vyvolalo odlišné interpretace. Jádrem těchto interpretací se točí kolem výše zmíněných tlaků na změnu. (Štech, 2018)

1.1 Podpůrná opatření pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Zákon upravuje systém péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami zejména v §16, §17, tito žáci jsou vzděláváni s využitím podpůrných opatření, která vyrovnávají jejich obtíže ve vzdělávání a kompenzují jejich speciální vzdělávací potřeby. Těmito opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve školních, školských poradenských službách a ve vzdělávání. Odpovídají kulturnímu prostředí, zdravotnímu stavu nebo jiným životním podmínkám žáka, studenta nebo dítěte. Žáci, studenti a děti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školským zařízením a školou. Tato opatření zahrnují poradenskou pomoc školského poradenského zařízení a školy, dále úpravu obsahu, hodnocení, organizace, forem a metod vzdělávání, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče. Také prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky. Podpůrnými opatřeními se považuje i úprava podmínek přijímání ke vzdělávání a jeho ukončování. Předpokládá se i využívání speciálních pomůcek, učebnic a kompenzačních pomůcek. Podpůrná opatření zahrnují také možnost úpravy očekávaných výstupů ze vzdělávání u stanovené skupiny žáků, úpravy obsahů vzdělávání, které je možné obohacovat nebo modifikovat. Podpůrná opatření škola následně upřesní v individuálním vzdělávacím plánu. Rodič o individuální vzdělávací plán žádá a ředitel/ka školy jej schvaluje na základě §16 školského zákona a §3 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných a mimořádně nadaných. (Zapletalová, 2014)

Novela školského zákona (§ 16) člení podpůrná opatření do pěti stupňů podle pedagogické, finanční a organizační náročnosti. Za poskytování prvního stupně podpůrných opatření zodpovídá škola i bez doporučení školského poradenského zařízení. Podpůrná opatření druhého až pátého stupně lze užívat pouze na základě doporučení od školského poradenského zařízení. Poskytování podpůrných opatření druhého až pátého stupně školským zařízením nebo školou je možné pouze na základě písemného souhlasu zákonného zástupce nezletilého žáka, nebo souhlasu zletilého žáka. (Bartoňová, 2016)

Podpůrná opatření 1. stupně:

Vzdělávání žáka v tomto stupni podpory vyžaduje zařazovat takové formy a metody práce, které je pedagog schopen realizovat bez závažnějších dopadů na vzdělávání ostatních žáků ve třídě. Ideální je plné zapojení žáka do společné výuky s důrazem na individuální přístup

k žákovi. Cílem uplatňování podpůrných opatření v prvním stupni je působit preventivně proti zhoršování školní úspěšnosti žáka. Jedná se zejména o usilovnější využívání běžných forem a metod práce, které jsou více přizpůsobovány možnostem a potřebám žáka. Pedagogičtí pracovníci školy na základě projevů žáka zjistí tyto potřeby a realizují odpovídající podpůrná opatření v tomto stupni bez doporučení školského poradenského zařízení a jejich podpory. Jedná se o specifické potřeby či obtíže krátkodobé povahy. Nejvýše šest měsíců, které jsou způsobené aktuálně nepříznivým psychickým nebo zdravotním stavem žáka, či dlouhodobé problémy malé intenzity a rozsahu. (Valentová, 2015)

Podpůrná opatření 2. stupně:

Použití podpůrného opatření ve druhém stupni je závislé na předchozím stanovení stupně podpůrných opatření školským poradenským zařízením na základě diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb. Charakter vzdělávacích potřeb žáka v tomto stupni podpory umožňuje využívat formy a metody práce, které je pedagog schopen uplatnit bez rozsáhlých úprav obsahu a organizace vzdělávání ve třídě. Běžnou praxí je zapojení žáka do kolektivního výukového procesu, přičemž se dbá na individuální přístup a specifické potřeby každého jednotlivce. Pokud jsou v některých předmětech specificky přizpůsobeny vzdělávací cíle a výstupy, je vždy vypracován individuální vzdělávací plán. Žák v takovém případě může v rámci tohoto plánu využít podporu asistenta pedagoga v rozsahu dvou hodin týdně. V situacích, kdy je to vhodné, může asistent pedagoga poskytovat podporu více žákům najednou (sdílený asistent) a časový limit se pak pro každého žáka zvyšuje o jednu hodinu. (Valentová, 2015)

Podpůrná opatření 3. stupně:

Při použití podpůrného opatření ve třetím stupni je vyžadováno předchozí stanovení úrovně podpůrných opatření školským poradenským zařízením na základě diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb. Vzhledem k povaze vzdělávacích potřeb žáka v tomto stupni podpory je zapotřebí upravit metody a formy výuky, které se týkají organizace a průběhu vzdělávání ve třídě. Tato opatření zahrnují zejména úpravy ve vzdělávacích podmínkách, postupech, školním rozvrhu, domácí přípravě a v hodnocení vzdělávacích výsledků žáka. Žák, který navštěvuje běžnou školu, je obvykle vzděláván na základě individuálního vzdělávacího plánu (IVP), zatímco žák ve speciálně zřízené třídě, oddělení nebo skupině se řídí upraveným

rámčovým vzdělávacím plánem (ŠVP¹). Je obvyklé, že žák je plně zapojen do společné výuky, která je přizpůsobena jeho individuálním potřebám. V případě, že jsou v některých předmětech upravené individuální vzdělávací výstupy a cíle, je vždy vypracován IVP. Žák v tomto stupni podpory může v určitých případech využívat asistenta pedagoga až 15 hodin týdně. Pokud je to vhodné, může asistent pedagoga poskytovat podporu více žákům najednou (sdílený asistent). Učební plán žáka může být rozšířen o předmět speciálně pedagogické péče. Proces vzdělávání žáka může být podporován dalším pedagogickým pracovníkem (například druhým pedagogem) nebo dalšími pracovníky, kteří poskytují žákovi podporu na základě příslušných předpisů. (Valentová, 2015)

Podpůrná opatření 4. stupně:

Pro použití podpůrného opatření ve čtvrtém stupni je nutné předchozí určení úrovně podpůrných opatření školským poradenským zařízením na základě diagnostiky specifických vzdělávacích potřeb. Vzhledem k povaze vzdělávacích potřeb žáka v tomto stupni podpory jsou nezbytné úpravy v organizaci, obsahu a průběhu vzdělávání. Vyžaduje také podporu rozvoje specifických dovedností a schopností a kompenzaci důsledků zdravotního postižení na jeho vzdělávání. Žák, který navštěvuje běžnou školu, je vzděláván výhradně s podporou individuálního vzdělávacího plánu (IVP), zatímco žák ve škole, třídě, oddělení nebo skupině, která je samostatně zřízena podle zvláštního předpisu, se řídí upraveným rámcovým vzdělávacím plánem. Průběžné vyhodnocování individuálního vzdělávacího plánu je povinnou součástí vzdělávání této skupiny žáků. Pro posouzení účinků IVP se konají konzultace, které zahrnují pedagogy a další odborníky, kteří poskytují žákovi služby, jak v oblasti vzdělávání, tak i dalších oblastech. Během vzdělávání se využívají speciální učebnice, didaktické pomůcky, kompenzační a rehabilitační prostředky, které odpovídají rozsahu specifických vzdělávacích potřeb žáka a požadavkům podpůrných opatření. V mnoha případech je nutné přizpůsobit pracovní prostředí ve třídě (například úpravou pracovního místa). Pokud je to potřeba, jsou využívány alternativní formy komunikace. Učební plán žáka obvykle zahrnuje předměty zaměřené na speciálně pedagogickou péči, které jsou realizovány za přítomnosti externího odborníka s příslušnou kvalifikací, pokud je to potřeba. V tomto stupni podpory může žák ve stanovených případech využívat asistenta pedagoga po dobu do 40 hodin týdně. V situacích, kdy je vhodné, může asistent pedagoga poskytovat podporu několika žákům současně (sdílený asistent). Kromě toho

---

¹ Školní vzdělávací program

se na vzdělávání žáka může podílet další pedagogický pracovník, například druhý pedagog, nebo další pracovníci, kteří žákovi poskytují podporu na základě příslušných předpisů. (Valentová, 2015)

Podpůrná opatření 5. stupně:

Využití podpůrného opatření v pátém stupni podpory vyžaduje předchozí stanovení úrovně podpůrných opatření školským poradenským zařízením na základě diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb. Vzhledem k charakteru vzdělávacích potřeb žáka v tomto stupni podpory je nezbytné provádět nejvyšší možnou míru přizpůsobení organizace, průběhu a obsahu vzdělávání, podporu rozvoje specifických schopností a dovedností žáka a kompenzace důsledků zdravotního postižení ve vzdělávání. Je nutné zohlednit možnosti žáka, povahu jeho znevýhodnění a jejich dopad na vzdělávání. Důležitým aspektem je také úprava hodnocení. Při podpoře vzdělávání se respektuje zdravotní stav žáka a jeho specifická omezení. Žák vzdělávaný ve třídě běžné školy je vždy vzděláván podle individuálního vzdělávacího plánu. Zatímco žák ve třídě, oddělení nebo skupině školy samostatně zřízené podle zvláštního předpisu je vzděláván podle upraveného rámcového vzdělávacího plánu a speciálně upraveného (ŠVP). Průběžné vyhodnocení IVP je neodmyslitelnou součástí vzdělávání. Pro vyhodnocení přínosů IVP se konají případové konference, na nichž se shromažďují pedagogové a další odborníci, kteří poskytují žákovi služby v oblasti vzdělávání. Obsah učiva je vždy upraven a často značně zredukován s ohledem na vzdělávací potřeby žáka. Při vzdělávání se používají speciální učebnice, didaktické pomůcky, kompenzační a rehabilitační pomůcky, které odpovídají rozsahu specifických vzdělávacích potřeb žáka. V mnoha případech je nutné značně upravit pracovní prostředí ve třídě (upravit pracovní místo). V případě potřeby je nutné používat alternativní formy komunikace. V rámci učebního plánu žáka obvykle dochází k rozšíření o předměty speciálně pedagogické péče, které jsou realizovány za účasti externího odborníka s příslušnou kvalifikací, pokud je to nezbytné. Žák v tomto stupni podpory má možnost využívat podporu asistenta pedagoga v rozsahu do 40 hodin týdně ve stanovených případech. V některých případech může asistent pedagoga poskytovat podporu více žákům současně (sdílený asistent). Kromě toho mohou na vzdělávání žáka participovat další pedagogičtí pracovníci, například druhý pedagog, nebo další pracovníci, kteří poskytují žákovi podporu na základě zvláštních předpisů. (Valentová, 2015)

2 ASISTENT PEDAGOGA

Druhá kapitola se bude zabývat asistentem pedagoga, jeho kvalifikací pro výkon profese, osobnostními předpoklady, náplní práce, etickými předpoklady a jeho spoluprací s pedagogem a školským poradenským zařízením.

2.1 Vymezení pojmu asistenta pedagoga

Gabašová, Vosmik (2019), uvádí, že definice asistenta pedagoga vychází z platné legislativy, dle původní vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálně vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Byla již dvakrát novelizovaná. Vycházíme z platné novely zákona č. 416/2017 Sb. Asistent poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáků se SVP², podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností, které se uskutečňují ve škole, pomáhá při organizaci a realizaci vzdělávání. Dle potřeby pracuje podle pokynů pedagoga se žákem nebo ostatními.

Náš školský systém účelně slouží všem skupinám dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (dětem se zdravotním postižením, zdravotním oslabením, dětem nadaným i mimořádně nadaným, dětem se sociálním znevýhodněním, dětem jiných národů a národnostních menšin, azylantů, cizinců apod.) Každé dítě by mělo mít podporu přiměřenou jeho nadání, dovednostem a schopnostem. Dítě, žák, student se speciálně vzdělávacími potřebami je definován jako dítě, žák, student, který k naplnění svých vzdělávacích možností a potřeb potřebuje podpůrná opatření. Od klasifikace podpůrných opatření se poté odvíjí klasifikace speciálně vzdělávacích potřeb. Podpůrná opatření se dělí do pěti stupňů, podle organizační, finanční a pedagogické náročnosti. Tato pětistupňová škála odpovídá závazné Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností, disability a zdraví. Jedním z druhů podpůrných opatření je i podpora asistenta pedagoga. Tato podpůrná služba se stává v mnohých případech zásadní podmínkou úspěšného vzdělávání dítěte, žáka, studenta. (Teplá, 2018)

Současná legislativa definuje asistenta pedagoga jako podpůrné opatření dle školského zákona. Jeho funkce dále specifikuje vyhláška č. 416/2017 Sb. § 5, je věnován funkci asistenta pedagoga.

Odstavec 1: „*Asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáka či žáků se speciálně vzdělávacími potřebami v rozsahu podpůrného*

---

² Speciálními vzdělávacími potřebami.

opatření. Asistent pedagoga pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání včetně poskytování školských služeb.“

Odstavec 2: *„Asistent pedagoga pracuje podle potřeby se žáky třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů jiného pedagogického pracovníka a ve spolupráci s ním.“* (Čadilová, 2021)

V odstavcích 3 a 4 jsou dále specifikovány činnosti asistentů pedagoga podle jejich náplně práce. Odstavec 3 hovoří o přímé pedagogické činnosti asistenta, který se podílí na vzdělávání a výchově. V odstavci 4 jsou jeho činnosti zaměřeny na výchovné práce, jako je pomoc při komunikaci, sebeobsluze, nácviku komunikačních kompetencí aj. (Čadilová, 2021)

2.2 Kvalifikace asistenta pedagoga

Základní kritéria pro práci asistenta pedagoga jsou dány zákonem o pedagogických pracovnících (563/2004 Sb.), který stanovuje podmínky pro všechny pedagogické pracovníky, tedy i asistenta pedagoga. Jelikož se jedná o pedagogického pracovníka, musí splňovat všechny předpoklady pro výkon přímé práce s dětmi. Dle § 3 musí být bezúhonný, zdravotně způsobilý a svéprávný. U cizinců zákon vyžaduje dále zkoušku z českého jazyka. (Němec, Martinovská, 2018)

Požadavky na vzdělání asistenta pedagoga jsou následující:

- Absolvent vysoké školy v oboru s pedagogickým zaměřením (Bc., Mgr.).
- Absolvent vyšší odborné školy v oboru s pedagogickým zaměřením (DiS.), nejčastěji se jedná o asistenty, kteří vystudovali obor předškolní a mimoškolní pedagogika.
- Absolvent střední školy v oboru s pedagogickým zaměřením, v praxi to jsou asistenti, kteří absolvovali pedagogické lyceum.
- Kdokoli, kdo má ukončené středoškolské vzdělání a doplní si kvalifikaci buď v kurzu celoživotního vzdělávání se zaměřením na pedagogickou činnost, nebo v kvalifikačním kurzu pro asistenty pedagoga.
- Kdokoli, kdo má ukončeno alespoň základní vzdělání a doplní si kvalifikaci v kurzu pro asistenty pedagoga. (Němec, Martinovská, 2018)

Rozdíl mezi asistentem s maturitním vzděláním a bez něj spočívá v tom, že asistent bez maturitního vzdělání vykonává pouze tzv. pomocné výchovné práce. Nikde však není uvedeno, co zahrnuje termín pomocné výchovné práce. Až do roku 2017 záleželo na řediteli, zda se rozhodl přijmout asistenta pedagoga bez středoškolského vzdělání. Jedinou podmínkou bylo zapsání do pracovní náplně „*výkon pomocných výchovných prací*“. Od roku 2018 už nezáleží na řediteli, ale rozhodující slovo má poradenské zařízení. Poradenské zařízení buď doporučuje vyšší úroveň asistenta tj. asistent pedagoga se středoškolským vzděláním, nebo nižší úroveň asistenta, který vykonává pomocné výchovné práce. (Němec, Martinovská, 2018)

Další vzdělávání asistenta pedagoga je velmi důležitou součástí, protože ani sebelepší studium nedokáže asistenta připravit na všechny možné typy potřeb u dětí, se kterými se může v praxi setkat. Pro zvyšování kvalifikace využívají asistenti pedagoga kurzy DVPP (další vzdělávání pedagogických pracovníků), a také různé formy samostudia. Kurzy dalšího vzdělávání zajišťuje řada různých organizací. Významnou institucí je *Národní institut dalšího vzdělávání*, který má 13 krajských poboček a poskytuje řadu různorodých vzdělávacích programů. Dalšími institucemi je například *Národní ústav pro vzdělávání*, *Rytmus*, *Nová škola*, *Člověk v tísni*, *Meta*, *KVIC* a další. Oficiální databázi všech akreditovaných kurzů dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků spravuje ministerstvo školství. Výhodou pro asistenty, kteří chtějí absolvovat kurz dalšího vzdělávání je studijní volno. Asistenti pedagoga mohou čerpat 12 dnů studijního volna ročně. O jeho čerpání rozhoduje ředitel školy. Po dobu studijního volna má asistent nárok na stejný plat, jako kdyby pobýval v té době na pracovišti. (Němec, Martinovská, 2018)

Je důležité, aby profesní role asistenta pedagoga byla podpořena dostatečným počtem kvalifikovaných pracovníků s perspektivou dlouhodobé spolupráce se školou. Jedním z možných faktorů, které mohou vést k řadě problémů, jako je vysoká fluktuace asistentů pedagoga na školách nebo nedostatek zájemců o tuto profesi, je kombinace minimálních kvalifikačních požadavků a nízkého finančního ohodnocení. Tyto problematické aspekty mohou bránit účinnějším a systematickým opatřením, které by vedly k úspěšné implementaci inkluzivních opatření. Proto je důležité zvýšit nároky na kvalifikační předpoklady, posílit kompetence, zvýšit finanční ohodnocení a poskytovat metodické vedení asistentům pedagoga. To zahrnuje také posílení spolupráce s pedagogy a vytvoření základů pro efektivnější realizaci hodnotného (inkluzivního) vzdělávání. (Pivarč, 2020)

2.3 Osobnostní předpoklady

Knedlíková (2017) vymezuje některé osobní předpoklady, které by asistent pedagoga měl mít. Ty mnohdy bývají důležitější, než některé předpoklady kvalifikační. Vzdělání si mohou asistenti pedagoga doplňovat v době, kdy už na škole působí. Pro vedení školy i žáky bude lepší zaměstnávat člověka, který je motivovaný, je ochoten se vzdělávat a má osobnostní předpoklady pro tuto práci, než přijmout kvalifikovaného asistenta, který je nespolupracující a nekomunikuje s rodinami žáků. Nejdůležitějším osobnostním předpokladem Knedlíková uvádí kladný vztah k dětem. Tyto osoby by neměly mít předsudky vůči postiženým, určitým sociálním skupinám či cizincům. Jen tak může asistent dopomoci k úspěšné integraci žáka do běžné základní školy. Klíčová je také empatie. Asistent pedagoga získá informace o svém svěřenci a jeho rodině. Díky nim může pochopit mnoho situací a napomoci je řešit. To však předpokládá jeho komunikativnost, protože tvoří jakýsi informační můstek mezi žákem, jeho rodinou a školou. Asistent pedagoga je zaměstnancem školy, a proto by měl spolupracovat s kolegy. Musí zvládnout pracovat pod vedením pedagoga a sdílet informace s kolegy. Měl by být schopen plnit zadané pokyny a poučit se z chyb. Neméně důležitou součástí je schopnost se rozhodovat. Tato schopnost bývá klíčová během samostatné práce asistenta se žákem.

Asistent pedagoga by měl vykazovat potřebné výstupy, které jsou specifické pro tuto profesi a přinášejí význam a smysl. Tyto výstupy se projevují v osobnostních rysech asistenta pedagoga, a to jak vnitřně, tak vnějším projevem. Vnitřní charakteristika je spojena se zájmem a motivací, kteří stojí za výkonem této práce a zároveň zohledňuje adekvátnost a příznivost požadavků na asistenta pedagoga. Vnější charakteristika se projevuje vhodným chováním a vystupováním, které zahrnuje spoluúčast, komunikaci, interakci a také spolupráci s rodiči, pedagogy, speciálními pedagogy a dalšími odborníky v procesu podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V osobnostních rysech asistenta pedagoga by se měl klást důraz především na přirozené a nenásilné chování. Schopnost vytvářet pocit bezpečí, uplatňovat prvky asertivity a přátelské atmosféry. Také schopnost adekvátní komunikace, empatie v různých situacích, naslouchání, poskytování vhodných rad a schopnost hledání kompromisů. Asistent pedagoga by měl mít radost z práce, podílet se na aktivní a kreativní pomoci při vytváření vhodného výukového prostředí, zajišťovat podporu a pomoc při soběstačnosti žáků a uplatňovat individuální přístup. Měl by být schopen týmové spolupráce. Určité organizační schopnosti při zvládnání náročných situací, hledat alternativní řešení a rychle se rozhodovat. Vzhledem k vyšším nárokům na tuto profesi,

včetně potřeby přizpůsobit se aktuálním podmínkám a požadavkům prostředí s respektováním pravidel, je důležité, aby osobnostní charakteristika asistenta pedagoga zahrnovala nejen zájem a radost z práce, ale také určitý nadhled, který pomáhá eliminovat psychické zatížení spojené s touto pomáhající profesí. (Morávková, 2015)

2.4 Náplň práce asistenta pedagoga

O činnostech, které asistent pedagoga vykonává, pojednává vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Dle § 5 odst. 3 – 4 vykonává asistent pedagoga zejména:

- *„Přímou pedagogickou činnost při vzdělávání a výchově podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřenou na individuální podporu žáků a práce související s touto přímou pedagogickou činností.*
- *Podporu žáka v dosahování vzdělávacích cílů při výuce a při přípravě na výuku, žák je přitom veden k nejvyšší možné míře samostatnosti.*
- *Výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků a další činnosti spojené s nácvikem sociálních kompetencí.“*

Asistent pedagoga, jehož činnosti jsou stanoveny v § 20 odst. 2 zákona o pedagogických pracovnících, zajišťuje zejména:

- *„Pomocné výchovné práce zaměřené na podporu pedagoga zvláště při práci se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.*
- *Pomocné organizační činnosti při vzdělávání skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.*
- *Pomoc při adaptaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na školní prostředí.*
- *Pomoc při komunikaci se žáky, zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází.*
- *Nezbytnou pomoc žákům při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání nebo školské služby.*
- *Pomocné výchovné práce spojené s nácvikem sociálních kompetencí žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.“*

Teplá a kol. (2018) rozděluje náplň práce podle platových tříd.

4. platová třída

Při výchově se pomocné práce týkají pouze základních návyků a způsobů chování. Přímá pedagogická činnost spočívá v pomocných výchovných pracích, které jsou zaměřené na zkvalitnění společenského chování, vytváření základních hygienických, pracovních a jiných návyků u dětí, žáků a studentů.

5. platová třída

Provádění rutinních prací při výchově, upevňování jejich společenského chování, pracovních, hygienických a jiných návyků. Péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí, žáků nebo studentů.

6. platová třída

Výchovné práce, které jsou zaměřené na zkvalitnění společenského chování, vytváření základních hygienických, pracovních a jiných návyků dětí, žáků a studentů.

7. platová třída

Individuální práce s dětmi, žáky a studenty, výklad textu či učební látky podle stanovených vzdělávacích pokynů a programů.

8. platová třída

Vzdělávací a výchovná činnost podle přesně stanovených pokynů a postupů pedagoga nebo vychovatele zaměřená na speciální vzdělávání, individuální vzdělávání nebo specifické výchovné potřeby dítěte nebo skupiny, dětí, žáků a studentů.

9. platová třída

Samostatné vykonávání pedagogických činností asistentem pedagoga na základě rámcových pokynů pedagoga či speciálního pedagoga. Vzdělávací, výchovná činnost při vyučování, která je zaměřena na speciální vzdělávací potřeby dítěte, žáka nebo studenta, podle rámcových pokynů speciálního pedagoga nebo pedagoga.

Rozsah a popis jednotlivých činností asistenta pedagoga stanoví ředitel školy nebo školského zařízení na základě výše uvedených předpisů a doporučení ze školského poradenského zařízení, podle skutečných potřeb dítěte, žáka nebo studenta se speciálně vzdělávacími potřebami. (Teplá a kol., 2018)

Náplň práce je pro asistenta stěžejním pracovním dokumentem, kde je přesně určeno, jaké činnosti v rámci svého působení ve škole bude vykonávat. Sestavit by ji měl ředitel školy, který rozhoduje o tom, v jakém hodinovém rozsahu bude asistent pedagoga vykonávat přímou pedagogickou činnost. Taktéž nepřímou pedagogickou činnost jako jsou konzultace s rodiči a pedagogy, přípravy na výuku a podobně. Náplň práce musí podepsat ředitel se zaměstnancem, čímž nabývá v platnost. Měla by být vždy srozumitelná a konkrétní pro obě strany, aby v praxi nedocházelo k nesrovnalostem a nedorozuměním. Pokud má asistent nějaké nejasnosti, je potřebné se na ně informovat před podpisem tohoto dokumentu. V případě, že dokument obsahuje některé činnosti, které asistent pedagoga nechce, či nemůže ze zdravotních důvodů vykonávat, je potřebné si s ředitelem školy promluvit a náplň práce upravit, nebo se dohodnout na jiném řešení. (Knedlíková, 2020)

2.5 Etické předpoklady

Každý asistent pedagoga by se měl řídit morálními zásadami. Etický kodex asistenta pedagoga vychází z *Charty lidských práv Spojených národů* a *Úmluvy o právech dítěte*, který zpracovala v publikaci *Spolupráce s asistentem pedagoga* Knedlíková (2020). Považuje ho za nejvíce výstižný a důležitý.

Je v něm uvedeno následující:

Asistent pedagoga respektuje jedinečnost každého žáka bez ohledu na jeho etnickou příslušnost, rasu, barvu pleti, původ, věk, pohlaví, mateřský jazyk, náboženské a společenské přesvědčení a zdravotní stav. Asistent jedná v souladu se zájmy žáků, zákonných zástupců, institucí, pedagogů, profese a společnosti. Respektuje také právo každého jedince na seberealizaci do takové míry, aby nedocházelo k omezení druhých osob. Pomáhá podle svých možností a možností žáků k rozvoji jejich znalostí, dovedností a zkušeností. Dává přednost profesní odpovědnosti před svými soukromými zájmy. Tímto etickým kodexem se asistent pedagoga zavazuje i k tomu, že bude nad rámec svých pracovněprávních povinností, které jsou vymezené například v pracovní smlouvě, zákoníku práce, vnitřním

řádem školy apod., naplňovat lidský a společenský smysl profese, především neustálou prací na sobě, odborně se vzdělávat a rozvíjet svou osobnost. (Knedlíková, 2020)

Ve vztahu ke klientovi:

Asistent pedagoga jedná tak, aby chránil práva žáků a jejich důstojnost. Vede je k vlastní odpovědnosti. Pomáhá svým svěřeným žákům se stát plnohodnotnými členy společnosti, nespolupracuje při žádné formě diskriminace a nezúčastní se jí. V duchu demokratických principů respektuje, uplatňuje politická a občanská práva a svobody. Především svobodu přístupu ke vzdělávání a právo na stejné vzdělávání pro všechny. Chrání právo žáka na důvěrnost a soukromí jeho sdělení. Asistent pedagoga nepodává informace žádné třetí straně, která není zúčastněná. Je povinen udržovat v tajnosti důvěrné informace, které získal během vyučování i mimoškolních aktivit. Asistent pedagoga v případě zjištění nesrovnalostí, forem netolerance a nespravedlnosti během výchovně vzdělávacího procesu na ně poukazuje a snaží se přispět k jejich odstranění jak u sebe, kolegů, tak ve společnosti. Snaží se, aby do výkonu jeho povolání nepronikaly rušivé pracovní organizační, profesní a jiné problémy, aby všechny zainteresované osoby, s nimiž přichází do styku, vnímaly, že se jim dostává kvalifikované a lidsky hodnotné služby. Autoritativní přístup by měl být uplatňován pouze v nezbytně nutné míře a v nejvyšší možné míře byl v žákovi respektován partner, osvojující si odpovědné a samostatné realizování osobních práv a svobod. Asistent se snaží o nalezení optimální rovnováhy mezi povinnostmi a odpovědnostmi žáka, právy a svobodami tak, aby svobody a práva mohly být realizovány v nejvyšší možné míře. Profesionálně se podílí na tom, aby žák nebyl vystaven ponížení a neúměrnému psychickému zatížení. Výchovná opatření užívá s taktem a velkou obezřetností, vždy s přihlédnutím k individuálnímu případu a konkrétní situaci. (Knedlíková, 2020)

Ve vztahu ke svým kolegům:

Asistent pedagoga respektuje všechny kolegy, s nimiž spolupracuje, týmovou výchovně vzdělávací práci chápe jako přirozené pole své působnosti, respektuje zkušenosti a znalosti svých kolegů, pedagogů, vychovatelů, a jiných odborných pracovníků. Spolupracuje s nimi a tím zvyšuje svou kvalitu práce. Respektuje rozdíly v praktické činnosti svých kolegů. Kritické připomínky vyjadřuje vhodným způsobem a na vhodném místě. Nekritizuje ani nezlehčuje práci pedagogů před žáky, nepedagogickými pracovníky nebo zákonnými zástupci. Respektuje zásadu mlčenlivosti a nevynáší citlivé informace, se kterými se setkává na svém pracovišti. (Knedlíková, 2020)

2.6 Spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga

Podle dostupných studií Darling-Hammond, Richardson (2009) je známo, že spolupráce mezi asistenty a pedagogy má pozitivní vliv na jejich profesionální rozvoj a zlepšování práce. Tato spolupráce se zaměřuje na různé aspekty výuky, včetně přípravy, realizace a hodnocení. Jejím cílem je využívat osvědčené postupy ve výuce, které budou přispívat k maximálnímu prospěchu každého žáka. Tyto formy kolegiální podpory jsou klíčové pro neustálé zlepšování vzdělávacího procesu a profesionálního růstu pedagogických pracovníků.

Vzájemná spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem žáka se speciálními vzdělávacími potřebami hraje klíčovou roli, která ovlivňuje úspěšnost vzdělávacího procesu. Výzkumy například (Lašek, 2007) potvrzují, že pozitivní a přátelská atmosféra ve třídě, jsou vždy důsledkem dobrých mezilidských vztahů mezi pracovníky školy. Pro účinnou spolupráci je nezbytné nastavit efektivní komunikaci mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Informovanost asistenta pedagoga je důležitým faktorem pro jeho úspěšné vykonávání práce.

Pedagog zastává roli odborníka v oblasti vzdělávání a představuje klíčovou osobu ve výchovně vzdělávacím procesu ve třídě. Společně s asistentem pedagoga pracují na vytváření optimálních vzdělávacích podmínek pro všechny žáky ve třídě, včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga je aktivním spolupracovníkem pedagoga. Měl by být otevřený k akceptování jeho názorů a rozhodnutí. Je důležité si uvědomit, že role asistenta pedagoga ve třídě není podřadná ani vedlejší. Jde o dalšího pedagogického pracovníka, který má možnost sledovat dění ve třídě během vyučování i přestávek z jiné perspektivy než pedagog, který je zaměřen na samotnou výuku a její výsledky. Přesto by však neměl být zneužíván k činnostem, které by měly být vykonávány výhradně pedagogem. (Morávková, 2015)

Na prvním stupni základní školy asistent spolupracuje pouze s jedním pedagogem, který je třídním učitelem dané třídy, kam byl asistent přidělen. Díky tomu je spolupráce mezi pedagogem a asistentem relativně jednoduchá. Můžou lépe koordinovat svou spolupráci ve výchovně vzdělávacím procesu. Na druhém stupni základní školy je asistent v kontaktu s větším počtem pedagogů, a proto je spolupráce trochu složitější. Každý pedagog vyžaduje jiný přístup ke spolupráci, a tak se asistent stává důležitým článkem systému spolu s třídním učitelem. Druhý stupeň základní školy také vyžaduje větší počet vyučovacích hodin,

což znamená, že žákovi není poskytnuta péče po celý vyučovací den. Většina žáků má nárok na asistenta po dobu 20 hodin týdně, což zahrnuje čtyři vyučovací hodiny denně. V takových případech musí žák i pedagog spoléhat převážně sami na sebe. (Horáčková, 2015)

Společně se všichni členové týmu aktivně angažují při vytváření příznivého prostředí pro nového žáka, který má přijít do školy. Nejprve se zaměřují na získání co nejvíce informací o žákovi a jeho specifických potřebách. S těmito informacemi pak vytváří individuální vzdělávací plán. Před samotným příchodem žáka do školy, je zapotřebí upravit prostředí, aby bylo optimální pro vzdělávání. To může zahrnovat vytvoření nebo zakoupení speciálních vzdělávacích pomůcek pro vzdělávání. Je důležité pečlivě přemýšlet o uspořádání nábytku, osvětlení a barevnosti stěn s ohledem na individuální potřeby žáka. Tým spolupracovníků by se měl dohodnout na vzdělávacích strategiích a metodách práce se žákem, aby všichni členové přistupovali k integrovaným dětem rovnocenně a v souladu s jejich individuálními potřebami. (Uzlová, 2010)

Pozitivní atmosféra mezi pedagogickými pracovníky je důležitým aspektem pro vytvoření pozitivního klimatu ve třídě. Vztah mezi dvěma lidmi je ovlivněn jejich osobností. Pokud dojde k neshodě, je důležité hledat cestu, jak se názorově shodnout. Někdy se může objevit nejistota a obavy při zařazení asistenta pedagoga do třídy, zejména u pedagogů, kteří s touto formou spolupráce nemají předchozí zkušenosti. Je zcela zřejmé, že vytvoření příjemné atmosféry ve třídě vyžaduje pozitivní vztah mezi pedagogickými pracovníky a asistentem pedagoga. Je důležité mít společné hodnoty a názorovou shodu, zejména pokud spolupracují na vzdělávání žáka s postižením. Pokud dojde k neshodám, je nezbytné společně hledat řešení, které bude prospěšné především pro integrované dítě. Empatie je jednou z klíčových kompetencí asistenta pedagoga pro navázání vztahu s integrovaným dítětem. Lidé pracující s dětmi by měli vyzařovat klid, vyrovnanost, empatii a vstřícnost. (Čadilová a kol., 2012)

2.7 Spolupráce asistenta pedagoga se školským poradenským zařízením

Je výhodné čas od času pozvat do třídy odborníka zvenčí, jako je například speciální pedagog z pedagogicko-psychologické poradny, nebo jiného kvalifikovaného odborníka. Měli bychom se zaměřit na informovaného odborníka, který je schopen poskytnout objektivní pohled a konstruktivní zpětnou vazbu. Je vhodné dát mu konkrétní úkol, co sledovat a na co se zaměřit. V případě potřeby se můžeme zeptat na jeho názor, a jak by případnou situaci řešil. Klíčové je, aby daný odborník byl schopen poskytnout kvalitní zpětnou vazbu,

identifikovat pozitivní momenty v hodině a pozorovat interakce mezi asistentem a pedagogem, stejně jako mezi asistentem a žáky. (Poche, 2015)

Spolupráce mezi těmito zařízeními a školou začíná doporučením pro začlenění dítěte do integrovaného vzdělávání, doporučením asistence a doporučenými pracovními metodami. Odborní pracovníci těchto zařízení připravují potřebné informace pro vytvoření individuálního vzdělávacího plánu, průběžně sledují dítě a úspěšnost integrace. Poskytují asistentům a pedagogům metodickou podporu a doporučení pro práci s dítětem. Navštěvují dítě přímo ve škole a sledují práci asistenta, pedagoga a samotného žáka. Některá zařízení také pořádají kurzy zaměřené na další profesní rozvoj pedagogů v oblasti podpory žáka během vzdělávání. Součástí jejich práce je rovněž půjčování nebo doporučování různých pomůcek a materiálů pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve školách. Spolupráce mezi poradenskými zařízeními a školou je často velmi efektivní. (Čadová a kol., 2012)

Asistent pedagoga má právo jako člen podpůrného týmu využívat služeb školských poradenských zařízení, která spolupracují se školou a často i navrhují zřízení místa asistenta pedagoga. (Morávková, 2015)

Obecně platí, že asistent pedagoga:

- Respektuje a reflektuje doporučení školských poradenských zařízení (ŠPZ), pedagogicko-psychologických raden (PPP) nebo středisek výchovné péče (SVP) k práci asistenta pedagoga.
- Má možnost požádat o radu a doporučení od ŠPZ, PPP nebo SVP ohledně své práce jako asistenta pedagoga.
- Má možnost se účastnit metodických nebo jiných pracovních setkání, která se týkají práce asistenta pedagoga ve ŠPZ, PPP nebo ve SVP. (Morávková, 2015)

Podpora a pomoc asistentovi pedagoga ze strany školských poradenských zařízení není omezena pouze na ŠPZ, kde je žák se speciálními vzdělávacími potřebami klientem. V případě potřeby může asistent pedagoga oslovit jiné specializované školské poradenské zařízení s požadavkem na jednorázovou konzultaci. V těchto případech je důležité zajistit přiměřenou výměnu a sdílení potřebných informací o konkrétním žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami prostřednictvím dohody s rodiči a pedagogem. (Morávková, 2015)

PRAKTICKÁ ČÁST

3 PRŮZKUMNÝ PROJEKT

Třetí kapitola se věnuje průzkumnému šetření a následné interpretaci výsledků průzkumu.

3.1 Metodologické východisko průzkumu

Cesta českého školství směrem k inkluzivnímu vzdělávání, které umožňuje maximální zapojení žáků do běžných škol v souladu s jejich schopnostmi a potřebami, je dlouhá a často se setkává s různými předsudky veřejnosti. Jedním z nástrojů, který může přispět k rozvoji inkluze a pomoci přesvědčit pedagogy i rodiče o vhodnosti inkluze ve vzdělávání, je zvýšení počtu asistentů pedagoga a jejich efektivní zapojení do výuky. V současnosti však využívání asistentů pedagoga v základních školách čelí mnoha problémům a nejasnostem, jako je nedostatečná kvalifikace asistentů, nejasné vymezení spolupráce s pedagogy a nedostatek metodické podpory. Existuje však několik škol, kterým se daří těmto problémům čelit. Nalezly velmi efektivní způsoby využití asistentů pedagoga. Klíčovou podmínkou pro jejich efektivitu je dostatečná znalost správné práce asistentů. (Němec, Šimáčková-Laurenčíková, Hájková, 2014)

Mnozí rodiče mají představu, že asistent je přítomen ve škole pouze pro jejich dítě, a často jsou překvapeni, když vidí, že se asistent stará i o jiné děti nebo vykonává i jiné úkoly, které se netýkají pouze jejich dítěte. Je totiž běžné, že se asistent pedagoga věnuje pouze integrovanému dítěti. (Čadová, 2012)

S nárůstem počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vzdělávaných v běžných školách se rovněž zvyšuje počet asistentů pedagoga. Během prvních čtyř let platnosti nového školského zákona se v českém školství počet asistentů pedagoga více než zdvojnásobil. (Teplá, Šmejkalová, 2010)

Podle ředitele odboru základního školství MŠMT Michala Černého se každým rokem zvyšuje počet asistentů pedagoga o patnáct procent. Během pandemie byl tento nárůst mírnější, ale celkově stále není odpovídající skutečnému nárůstu počtu dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v české populaci. Podle něj se spíše s asistenty trochu plýtvá. I když dva asistenti ve třídě jsou výhodou, nejsou nezbytní všude. S ohledem na omezený rozpočet je nutné zacházet hospodárně, tvrdí Michal Černý, někdejší dlouholetý ředitel základní školy v Klánovicích a dřívější předseda *Asociace ředitelů základních škol*. (Polanská, 2022)

„Podle údajů MŠMT bylo ve školním roce 2021/22 v českých školách fyzicky přítomných 22 460 asistentů, přepočítáno na plné úvazky je to 15 405. V roce 2017/18 to bylo 13 660 asistentů a 9308 plných úvazků: nárůst je 65 procent za pět let, kdy se systémově asistenti pedagoga do škol zavádějí.“ (Polanská, 2022)

Přes narůstající důležitost a počet pedagogických asistentů stále existuje mnoho nejasností a neshod ohledně jejich pracovní náplně, kompetencí a požadované kvalifikace. Samotné vzdělání asistentů pedagoga je velmi různorodé a naznačuje, že i požadavky na jejich výkon činnosti budou záviset na dosaženém vzdělání. Zákon o pedagogických pracovnících uvádí vysokoškolské vzdělání v oblasti pedagogických věd jako nejvyšší možnou kvalifikaci pro asistenty pedagoga a základní vzdělání doplněné kurzem pro asistenty pedagoga jako nejnižší možnou kvalifikaci (podle zákona č. 563/2004 Sb., ve znění zákona č. 198/2012 Sb.). Protože zákon neupřesňuje, na jakém typu školy by mělo být toto základní vzdělání získáno, dochází k zajímavé situaci, kdy na jedné straně mohou asistenti pedagoga být vysokoškolsky vzdělání, zatímco na druhé straně mohou plnit tuto roli i absolventi bývalých zvláštních škol. (Němec, Šimáčková-Laurenčíková, Hájková, 2014)

Dále je z pohledu ředitelů škol komplikována úroveň vzdělání asistentů nedostatečnou nabídkou kurzů dalšího vzdělávání, která je pro asistenty pedagoga dostupná. (Drotárová, 2006)

Pokud je žák se speciálními vzdělávacími potřebami odkázán na podporu méně kvalifikovaného asistenta většinu vyučovacího procesu, může to mít paradoxní důsledek, že takový žák dosahuje horších výsledků, než jeho vrstevník, který nemá k dispozici asistenta a je vzděláván pouze kvalifikovanějším pedagogem. (Webster a kol., 2010)

Pro dosažení smysluplného využití pedagogických asistentů je klíčová efektivní komunikace mezi asistentem a pedagogem. Bohužel v této oblasti jsou pedagogové často nuceni improvizovat, protože jen velmi málo z nich absolvovalo přípravu na spolupráci s asistentem. (Webster a kol., 2010)

Z výzkumu autorů Němec, Šimáčková-Laurenčíková, Hájková (2014) také vyplývá, že někteří asistenti vyjádřili potřebu lepší a intenzivnější spolupráce s pedagogy. Zazněly takové názory, že spolupráce by měla být běžnou praxí pro všechny pedagogy, avšak bohužel to není vždy realita a někdy se stane, že jsou asistenti odmítnuti. Asistenti by uvítali větší důvěru ze strany pedagogů a více partnerství ve vztahu s nimi. Zazněl i hlas, který vyjadřoval, že práce asistenta není dostatečně oceněna, zejména mezi pedagogy,

a rádi by viděli, kdyby měla větší prestiž, důvěru a uznání. Nejčastěji by však změnili výši mzdy, protože čtvrtina dotazovaných je existenčně závislá na jiném zaměstnání. Zaměřovali se také na problematiku z pohledu pedagogů, kde mimo jiné téměř polovina dotazovaných uvedla, že by na práci asistenta pedagoga neměnili nic. Třetina dotazovaných pedagogů by uvítala vyšší úvazek asistenta.

Sládková (2019) ve svém výzkumu došla k závěru, že většina pedagogů považuje přítomnost asistenta za značně prospěšnou. Nicméně někteří respondenti vyjádřili určité pochybnosti způsobené občasnou nedostatečnou aktivitou asistenta. Konkrétní chyby, kterých se asistenti dopouštějí, byly dokonce popsány pedagogy, kteří následně společně s asistenty pracují na jejich odstranění. Je zřejmé, že pedagogové vnímají rozdíl při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v přítomnosti asistenta. Avšak výzkum ukázal, že největší problém spatřují v organizaci výuky a případné individuální práci se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami. Pokud by se měli pedagogové v nepřítomnosti asistenta plně věnovat těmto žákům, mohlo by to být na úkor ostatních žáků ve třídě. Podle výsledků tohoto výzkumu je zjevné, že pro většinu pedagogů představuje přítomnost asistenta pedagoga přínos a podporu. S trochou nadsázky lze dokonce říci, že asistent pomáhá ulehčit práci pedagogovi ve třídě. Toto tvrzení platí zejména v případě edukace žáka s mentálním postižením.

Spolupráci asistenta pedagoga s pedagogem je věnována řada výzkumů. Autorka se rozhodla prozkoumat jejich spolupráci v okrese Opava, kde čtyři roky působila jako asistentka pedagoga. Během této doby se setkala s asistenty, kteří vnímají spolupráci s pedagogem jako nedostačující, a proto se rozhodla provést průzkum s touto problematikou. Hlavním cílem diplomové práce a průzkumného projektu je zjistit, jak funguje spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem v okrese Opava z pohledu asistentů.

3.1.1 Formulace průzkumného problému

Z předchozího textu vyplývá, že spolupráci asistenta pedagoga s pedagogem ovlivňuje více faktorů. Jedním ze zmiňovaných faktorů byla jejich kvalifikace. Odvíjí se od dosažené kvalifikace asistenta pedagoga. Připravují se častěji více kvalifikovaní asistenti na výuku? Nebo spolupracují na tvorbě a výběru pracovních listů, pomůcek, metod a aktivit a podobně s pedagogem. Přebírá někdy asistent pedagoga výuku za pedagoga, aby se mohl pedagog věnovat žákovi se SVP? Nebo spoléhá po celou dobu na asistenta pedagoga, který se věnuje jen žákovi se SVP. Z předchozího textu vyplynulo, že kladný vztah mezi asistentem

pedagoga a pedagogem je klíčový pro jejich vzájemnou spolupráci. Jak probíhá komunikace ve výuce mezi asistentem pedagoga a pedagogem? Pokud vůbec probíhá. Konzultují společně průběh vyučování? Pomáhá pedagog asistentovi pedagoga s komunikací se zákonnými zástupci žáka se speciálními vzdělávacími potřebami? Je jejich vztah partnerský a respektující? Cílem našeho průzkumu bylo získat odpovědi na tyto otázky.

3.1.2 Cíl průzkumu

Hlavním cílem průzkumu bylo zjistit, jak probíhá spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem z pohledu asistentů. Pro naplnění tohoto cíle jsme si položili hlavní průzkumnou otázku: *Jak probíhá spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem v okrese Opava z pohledu asistentů?*

3.1.3 Průzkumný vzorek

Do průzkumu bylo osloveno celkem 81 základních škol v okrese Opava. Tyto školy byly dohledány z internetové stránky www.atlasskolstvi.cz. Každá z těchto škol má své internetové stránky, na kterých v sekci zaměstnanci je dohledatelný kontakt na jednotlivé asistenty pedagoga, kteří byli osloveni. Na školách, kde kontakt na asistenty pedagoga nebyl k dispozici, byl osloven ředitel či ředitelka dané základní školy. Vedení škol i asistenti pedagoga byli osloveni formou emailové komunikace. Z jedné základní školy přišla odpověď, že na jejich základní škole nemají zřízenou pozici asistenta pedagoga. Na další základní škole také nemají pozici asistenta pedagoga, protože se jedná o školu speciální a zaměstnávají pouze druhého pedagoga. Ostatní ředitelé škol nezaslali žádnou odpověď a můžeme se pouze domnívat, zdali rozeslali průvodní email svým asistentům pedagoga, pokud byla tato profese na škole zřízena. Celkem bylo osloveno 156 asistentů pedagoga. Do průzkumu se jich zapojilo 36.

3.1.4 Etické aspekty průzkumu

Dotazník byl anonymní, nebylo v něm uvedeno, na které škole asistent pedagoga působí. Taktéž jejich osobní údaje. Tímto byla zajištěna anonymita respondentů. Před zahájením dotazníku v úvodu bylo uvedeno, že dotazník a jeho vyhodnocení je zcela anonymní. Respondenti byli s touto informací obeznámeni. Do průzkumu byli zařazeni pouze asistenti pedagoga, protože autorka práce se inspirovala výzkumy, které provedly Tihlaříková (2022) ve své práci s názvem *Spolupráce učitelů s asistenty pedagoga na základních školách* a Roudná (2023), v práci *Spolupráce začínajícího učitele a asistenta pedagoga v 1. ročníku*

ZŠ. Dalším faktorem, který ovlivnil výběr respondentů je fakt, že autorka práce působila čtyři roky jako asistentka pedagoga na základní škole v okrese Opava.

3.1.5 Metoda sběru dat

Pro průzkum byl zvolen kvantitativní sběr dat formou dotazníku. Dotazník je jednou z nejčastěji využívaných a nejpropracovanějších metod sběru dat. Oproti ostatním technikám je určitě nejméně náročný na čas. Přesto je schopen relativně levně a snadno zahrnout velký počet respondentů, a to i přes velkou vzdálenost zkoumaných osob. Jeho příprava i analýza dat probíhají rychle. Navíc klade malé požadavky na počet výzkumníků a minimální školení spolupracovníků. Dotazník je také přívětivý vůči respondentům a umožňuje jim dostatek času na zamyšlení nad otázkami. Avšak dotazník má také své nevýhody. Především existuje možnost vynechání některých otázek, možnost, že odpovědi vyplní jiná osoba nebo dokonce celá rodina. Největší problém však spočívá v nízké míře návratnosti dotazníků, tedy v malém počtu vrácených a vyplněných formulářů. (Olecká, Ivanová, 2010)

Dotazník nebyl vlastní konstrukce, ale převzat z diplomové práce Kateřiny Lindové (2017) *Spolupráce mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v běžném a alternativním školství*. Během studia literatury autorka narazila na dotazník, který mapoval obdobné aspekty. Při šetření se autorka inspirovala tímto dotazníkem, avšak upravila pár položek.

Byla upravena následující položka:

Otázka 3 a: *Z toho počet žáků se speciálně vzdělávacími potřebami. Vypište pouze žáky s 2. – 5. stupněm podpůrného opatření:*

Dotazník byl doplněn o položky s číslem 5 a 21, které zní:

Otázka 5: *Připravuji se na výuku žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tvorba a výběr pracovních listů, pomůcek, volba metod, aktivit a podobně:*

Otázka 21: *Pokud byla nějaká oblast v dotazníku vynechána, co se týče Vašeho vztahu mezi Vámi a pedagogem a chtěl/a byste něco doplnit, využijte tento prostor:*

Dotazník obsahuje 11 položek uzavřených, 5 otevřených, 1 dichotomickou a 6 Likertových škál o stupnici 1 – 5. Dotazník byl zaměřený jednak na spolupráci asistenta pedagoga s pedagogem, ale také s rodiči a jeho náplň práce. Celé znění upraveného dotazníku je součástí přílohy č. 1. Dotazníky byly vytvořeny v programu Microsoft Forms a vyhodnoceny pomocí Excelu. Pro lepší přehlednost výsledků dotazníku byly zvoleny grafy.

3.1.6 Analýza dat

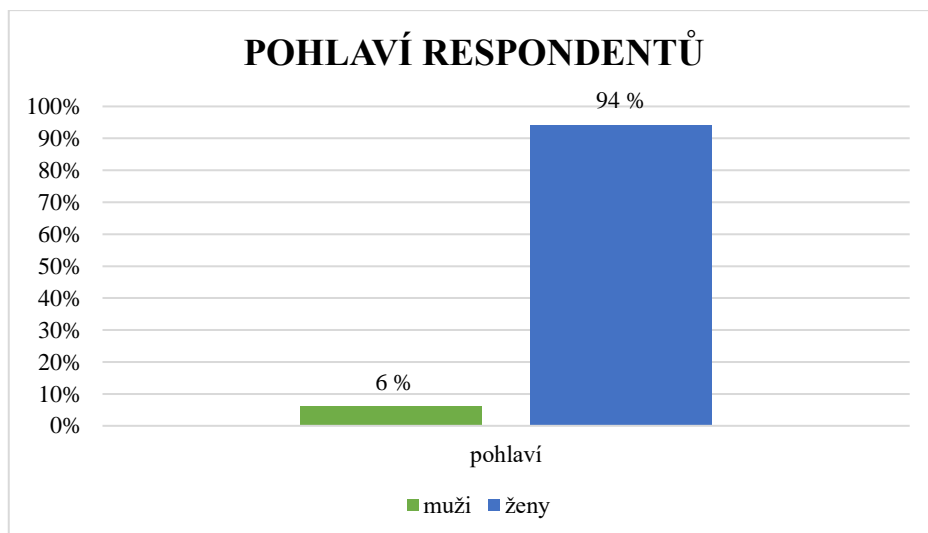
Sběr dat pro průzkumné šetření probíhal v období od května 2023 do června 2023. Dotazníky byly vytvořeny v programu Microsoft Forms. Zaslány byly pomocí emailu. Dotazník byl doplněn o úvodní text, kde bylo vysvětleno, pro jaký účel poskytují respondenti data a také pokyny pro vyplnění. V závěru textu bylo jméno autorky diplomové práce a emailový kontakt. V úvodních položkách dotazníku byly jednodušší otázky, které se zaměřovaly na žáky, se kterými asistent pedagog působí a také na něj. Většina otázek byla uzavřených. Některé byly otevřené. Ve středu dotazníku se setkali s otázkami, které měřily četnost, jak často se daná činnost odehrává. V posledních otázkách byly použity škály. Respondenti měli určit na stupnici 1 až 5, přičemž 1 znamenalo - hodí se pro mě nejvíce a 5 - hodí se pro mě nejméně. Do průzkumu se celkem zapojilo 36 asistentů z okresu Opava z 81 oslovených škol a 156 asistentů pedagoga. Součet všech odpovědí nekoresponduje s počtem respondentů u dvou otázek. Jednalo se o otázku č. 3, ve které byly tři odpovědi týkající se počtu žáků ve třídě, počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich speciální vzdělávací potřeby. Někteří respondenti zodpověděli pouze na jednu otázku. Také otázka č. 21. ve znění: *Pokud byla nějaká oblast v dotazníku vynechána, co se týče Vašeho vztahu mezi Vámi a pedagogem a chtěl/a byste něco doplnit, využijte tento prostor:* K této otázce se vyjádřilo 8 respondentů. Otázky v dotazníku nebyly povinné, a proto někteří respondenti nevyplnili tyto položky v dotazníku. U každého grafu je uveden počet respondentů v relativních hodnotách a jejich odpovědi. Pilotní šetření nebylo provedeno, protože ho již provedla Lindová (2017), která je autorkou dotazníku, ze kterého vychází ten náš. Data byla popsána deskriptivní statistikou a vyhodnocena induktivní statistikou. Data byla vyhodnocena v průběhu měsíce června 2023.

3.2 Výsledky průzkumu

V této podkapitole se zabýváme výsledky průzkumu. Výsledky jsou doplněny o sloupcové grafy pro lepší přehlednost.

Otázka č. 1.

Tato otázka se zaměřovala na pohlaví asistentů pedagoga.

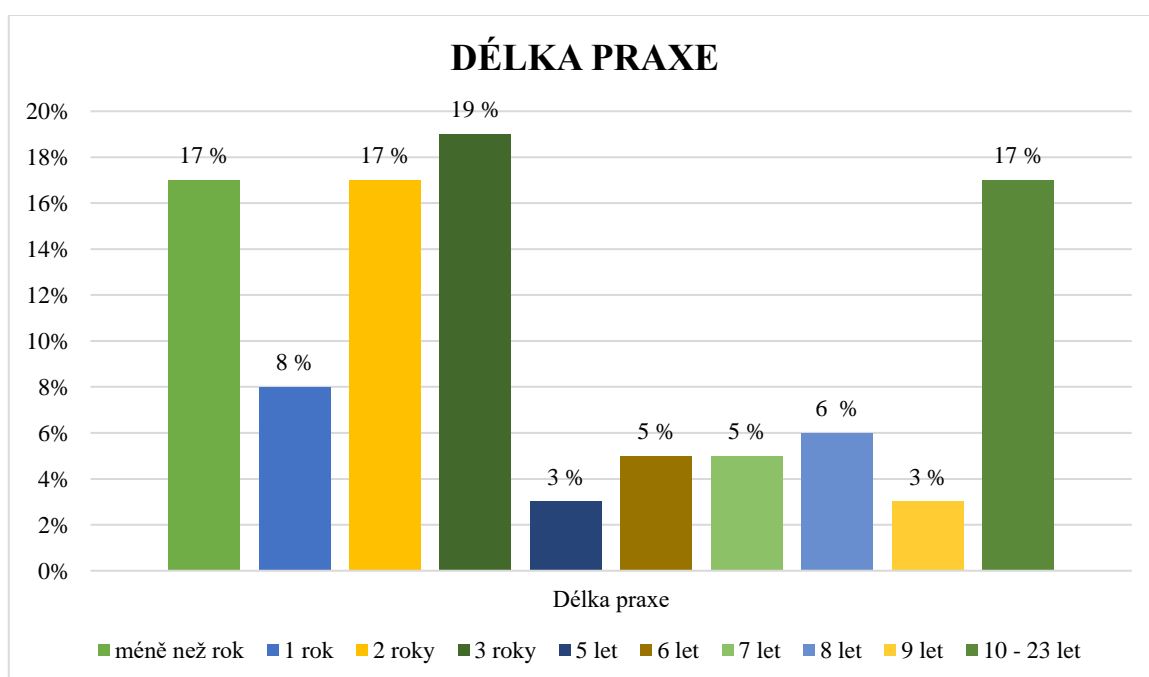

Graf 1: Pohlaví respondentů

Do průzkumu se celkem zapojilo 34 žen a 2 muži z celkového počtu 36 respondentů. Což koresponduje s trendem v praxi, kdy na školách pracuje více žen, než mužů.

Otázka č. 2.

Tato otázka měřila délku praxe. Šest respondentů uvedlo délku praxe pod jeden rok, a to konkrétně 7 dní, dva respondenti uvedli, že tuto profesi vykonávají 4 měsíce, jeden 6 měsíců, dva respondenti 8 měsíců. U šesti respondentů byla praxe v rozsahu 10 – 23 let. Respondenti, kteří vykonávají profesi déle, než 10 let byli zařazeni do jedné skupiny s názvem *10 – 23 let*.

Graf 2: Délka praxe asistentů pedagoga

Touto otázkou byla měřena délka praxe. Téměř 61 % respondentů, kteří se zapojili do průzkumu, vykonává profesi asistenta pedagoga do pěti let. Zajímavým zjištěním bylo, že jeden respondent je asistentem pedagoga již 23 let. Vzhledem k náročnosti profese je to pozoruhodné. Praxe respondentů se liší.

Otázka č. 3.

Tato otázka obsahovala tři dotazy, a to:

Vyberte třídu, ve které působíte nejvíce hodin týdnů a o ní uveďte následující:

a) Počet žáků celkem:

b) Z toho počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Vypište pouze žáky s 2. – 5. stupněm podpůrného opatření:

c) Jaké jsou speciální vzdělávací potřeby těchto žáků:

a) Počet žáků celkem:

Respondenti působí ve třídách od 8 do 30 žáků. Počet žáků ve třídě se liší. Téměř 32 % respondentů pracuje ve třídách, které navštěvuje nad 20 žáků. 65 % pracuje ve třídě, kde je od 10 do 20 žáků, což je většina. Jeden respondent pracuje ve třídě, kde je méně, než 10 žáků, konkrétně 8. Tuto položku vyplnilo 30 respondentů.

b) Z toho počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Vypište pouze žáky s 2. – 5. stupněm podpůrného opatření:

33 % respondentů se věnuje pouze jednomu dítěti se speciálními vzdělávacími potřebami. 67 % pracuje se dvěma a více žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Nejvíce však se 7. Z dat vyplývá, že více než polovina asistentů pedagoga pracuje s větším počtem žáků, což vyvíjí i větší potřebu spolupráce s pedagogem. Všichni respondenti se vyjádřili k této položce. Jeden uvedl u této položky ročník, ve kterém působí.

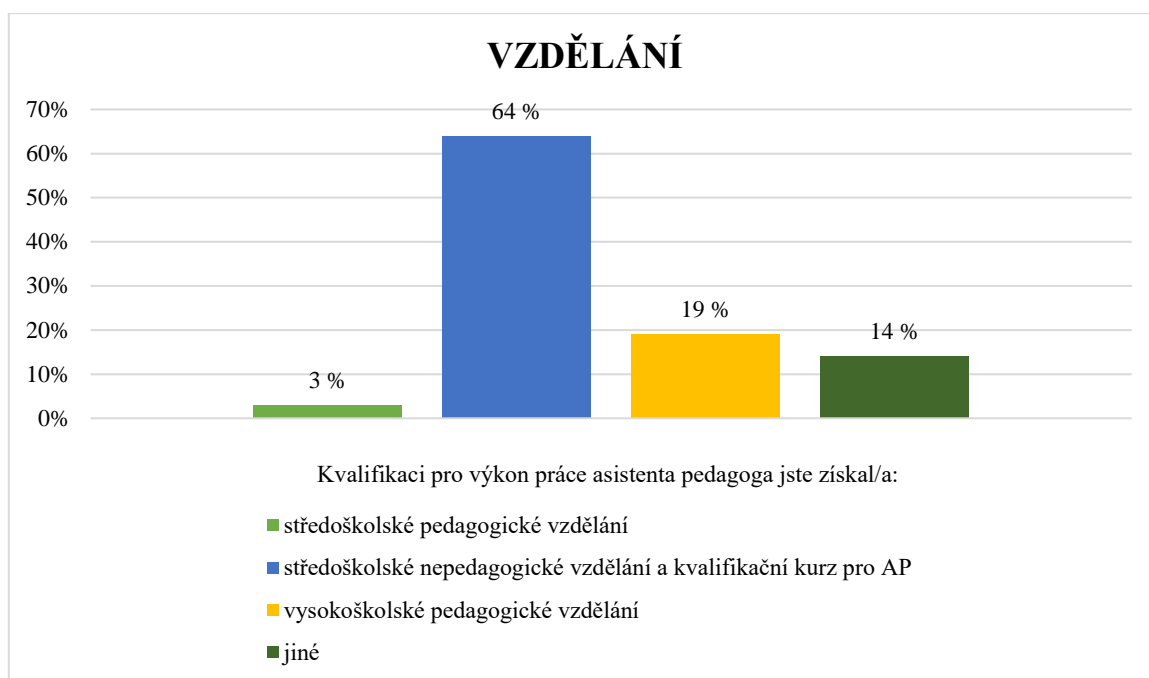
c) Jaké jsou speciální vzdělávací potřeby těchto žáků:

Celkem 19 % respondentů odpovědělo žáci se zdravotním znevýhodněním, a to konkrétněji ADHD a ADD. Dále zde uvedli odpovědi: žáci s poruchou autistického spektra, narušení komunikační schopnosti, žáci se sluchovým postižením a poruchou chování. Někteří respondenti popsali svou práci s těmito žáky. Tuto položku vyplnilo 25 respondentů.

Otázka č. 4.

V položce dotazníku pod číslem 4. respondenti uváděli svou kvalifikaci pro výkon profese asistenta pedagoga.

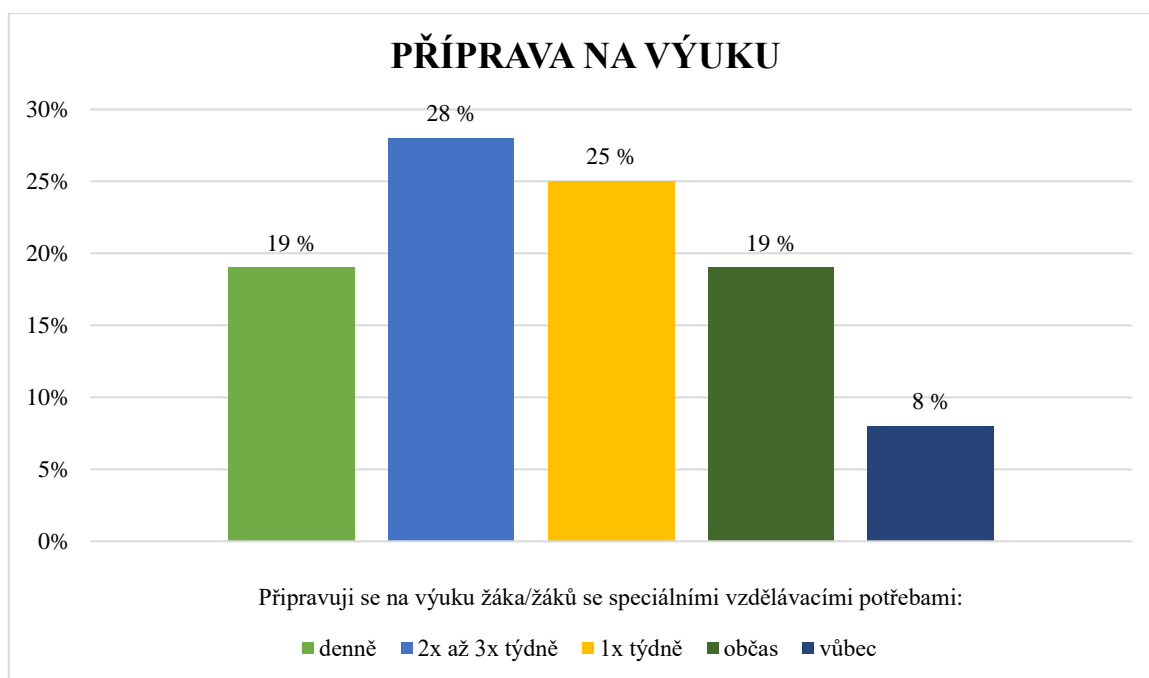

Graf 3: Kvalifikace pro výkon profese asistenta pedagoga

64 % respondentů absolvovalo středoškolské nepedagogické vzdělání, které si doplnili kurzem pro asistenta pedagoga. Pozitivním ukazatelem je, že ačkoliv tyto respondenti neabsolvovali pedagogické vzdělání, je pro ně profese natolik lákavá, že si doplnili své vzdělání kurzem pro asistenta pedagoga. Druhá nejpočetnější skupina byla s vysokoškolským pedagogickým vzděláním, která tvoří 19 %. Je pochopitelné, že respondenti, kteří absolvovali vysokou školu, pracují v oboru. Otázkou zůstává, zda těch sedm respondentů zůstane pracovat nadále na pozici asistenta pedagoga, nebo se rozhodne změnit po čase své zaměstnání. 14 % absolvovalo jiné vzdělání. Jednalo se nejspíše o základní vzdělání doplněné o kurz asistenta pedagoga, nebo jiné vysokoškolské vzdělání doplněné tímto kurzem.

Otázka č. 5.

V této položce v dotazníku jsme se ptali, jak často se respondenti sami připravují na výuku se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami. Tvorbou a výběrem pracovních listů, pomůcek, volbě metod, aktivit a podobně.

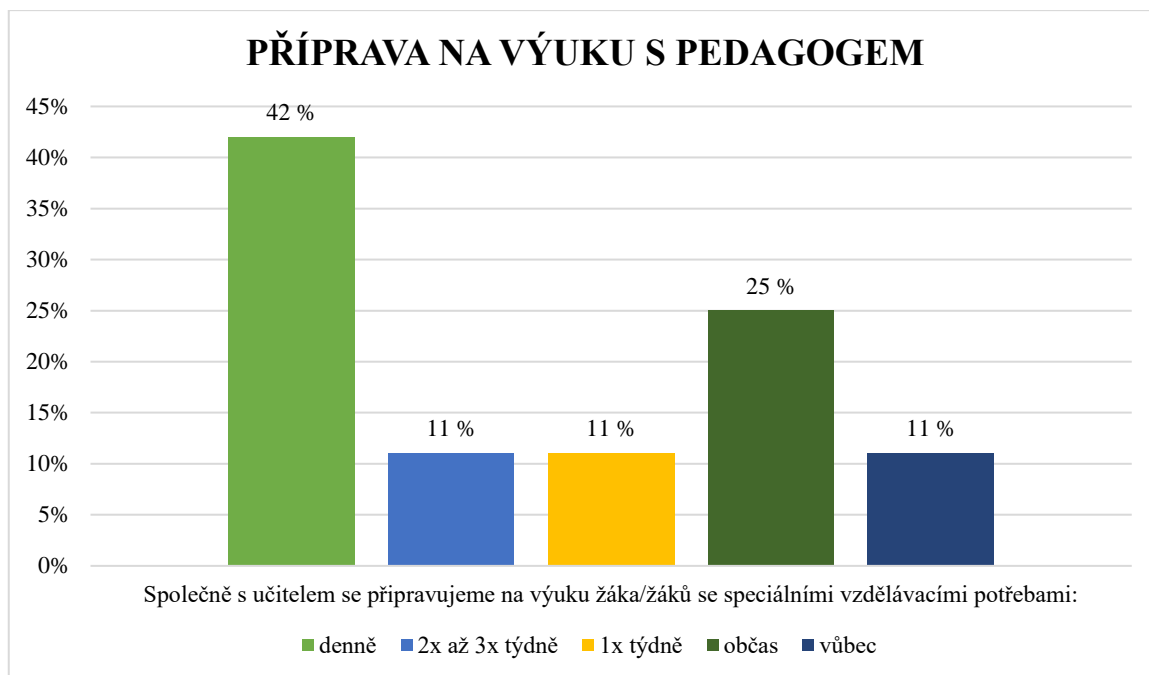

Graf 4: Příprava asistenta pedagoga na výuku

V této položce se odpovědi lišily. Zjistili jsme, že 8 % respondentů se nepřipravuje na výuku vůbec. Ostatní se alespoň občas připravují, 72 % se připravuje denně, nebo 2x až 3x týdně, nebo jednou týdně. Pravidelná příprava na výuku se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je důležitá. Na druhém stupni se pedagogové každou vyučovací hodinu střídají a nemohou získat správný přehled, jak konkrétně s těmito žáky pracovat. Vzhledem k tomu, že asistent je po boku tohoto žáka nebo žáků téměř po celou vyučovací dobu, může mu metody a formy práce poupravit tak, aby byly individuální vzhledem k potřebám žáka/žáků. Při samostatné přípravě asistenta pedagoga je důležitá spolupráce s pedagogem, která by měla fungovat, protože pedagog je zodpovědný za vzdělávání žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Otázka č. 6.

U položky s číslem 6. jsme se zaměřili na společnou přípravu vzdělávání asistenta pedagoga a pedagoga žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Zdali společně tvoří a vybírají pracovní listy, pomůcky, volí metody, aktivity a podobně.

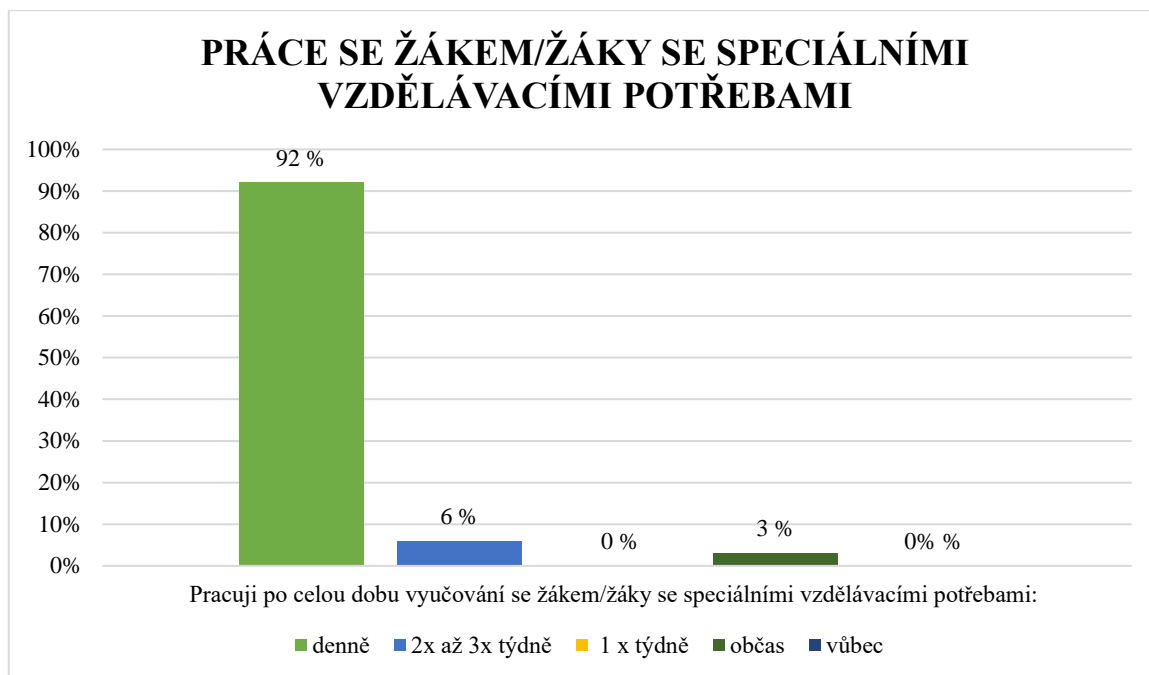

Graf 5: Společná příprava na výuku asistenta pedagoga s pedagogem

Pouhých 11 % respondentů se nepřipravuje na výuku společně s pedagogem. Tato položka ukázala, že téměř většina spolupracuje s pedagogem na přípravě, což odkazuje na jejich vzájemnou spolupráci. 42 % respondentů denně tvoří přípravu na výuku s pedagogem. Pedagog se připravuje na výuku celé třídy, ale také upravuje své metody a formy výuky pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Takováto příprava musí být pro pedagoga náročná, ale směřuje k lepším výsledkům ve vzdělávání těchto žáků, pokud jsou jim upraveny metody a formy výuky na míru.

Otázka č. 7.

U následující položky jsme zjišťovali, zdali pracuje asistent pedagoga po celou dobu vyučování se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

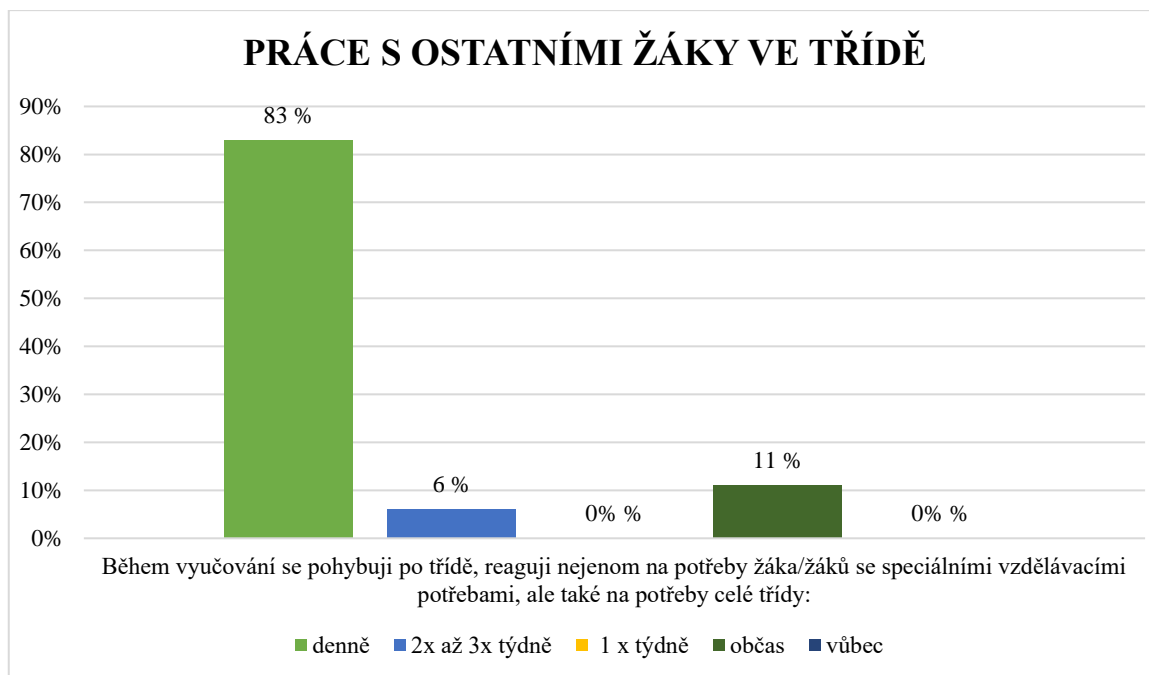

Graf 6: Práce se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

92 % pracuje denně s tímto žákem nebo žáky. Z toho vyplývá, že se věnují své práci. Z praxe víme, že často bývají absentující pedagogové nahrazováni asistenty pedagoga, aby za ně vedli vyučování po dobu jejich nepřítomnosti. To vede k nedostatečné péči o žáka/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Jeden respondent se věnuje své práci jen občas, ale žádný vůbec.

Otázka č. 8.

Tato položka měla ověřit, zda asistent pedagoga pracuje po celou dobu vyučování pouze se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo reaguje i na potřeby ostatních žáků.

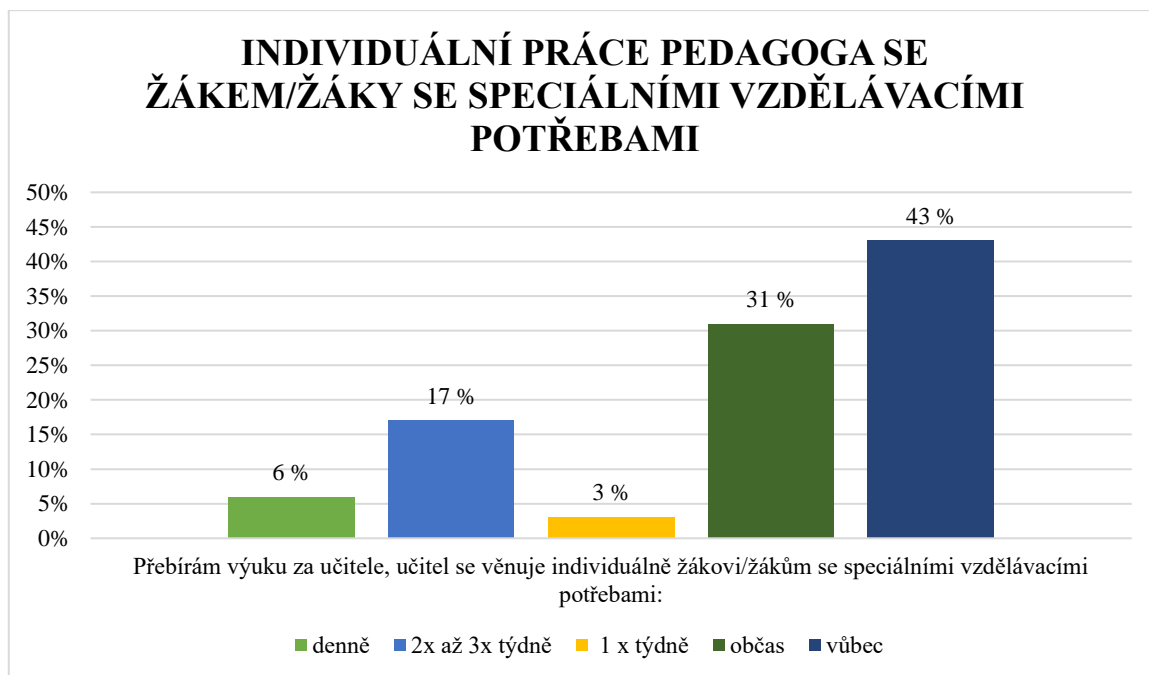

Graf 7: Práce s ostatními žáky ve třídě

Z výsledků je patrné, že 83 % asistentů pedagoga reaguje denně na potřeby celé třídy. Asistent pedagoga není tedy fixován na žáka, se kterým pracuje, ale pomáhá i jiným žákům, což může vést k lepším výsledkům ostatních žáků, ale také přispět k lepšímu vztahu mezi asistentem pedagoga a žáky ve třídě. Je ve třídě jediný dospělý, který s nimi tráví nejvíce času a vidí průběh vzdělávání více z jejich úhlu pohledu. Stále je to dospělý člověk, což může v žácích vyvolávat určité pochybnosti, ale poskytnutí pomoci a spolupráce vede k lepšímu vztahu mezi žáky asistentem pedagoga. Žáci mnohdy vnímají u žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami pomoc asistenta pedagoga jako určitou výhodu, kterou oni nemají. Pomoc i jiným žákům snižuje toto přesvědčení.

Otázka č. 9.

Tato položka se zaměřovala na to, zda přebírá asistent pedagoga výuku za pedagoga, aby se pedagog mohl individuálně věnovat žákovi nebo žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.

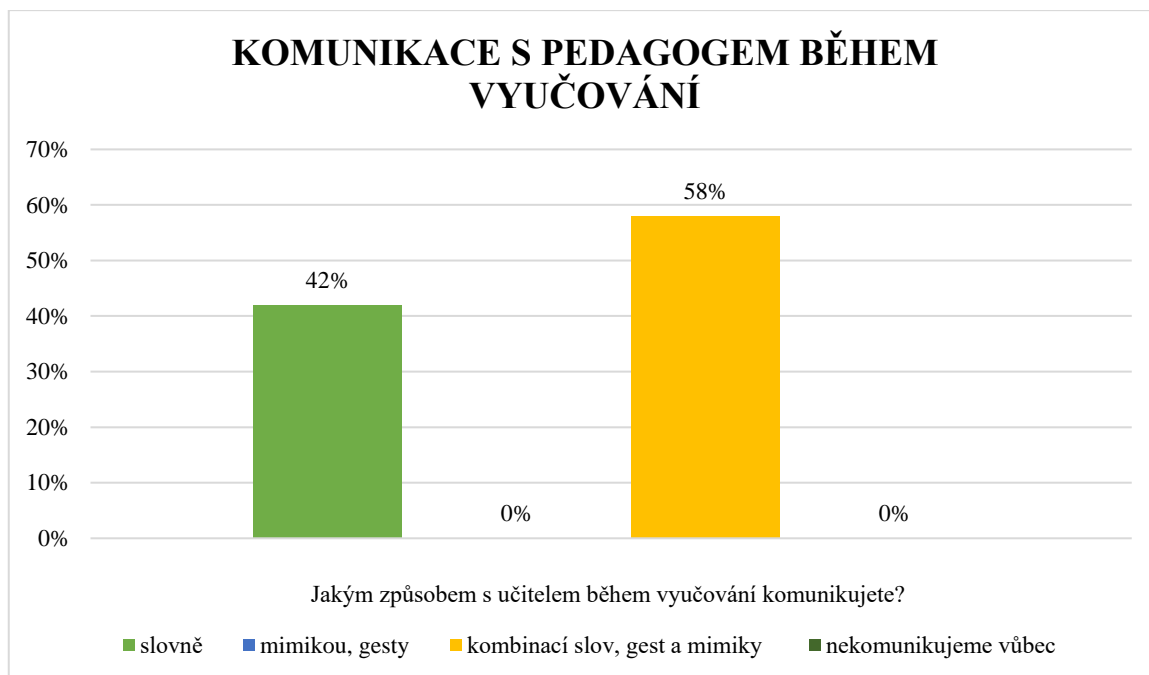

Graf 8: Individuální práce pedagoga se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Z odpovědí vyplývá, že se stává velmi zřídka, nebo vůbec, aby asistent pedagoga převzal výuku za pedagoga a ten se věnoval žákovi, nebo žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Tímto pedagog ztrácí přehled o pochopení učiva u těchto žáků. Je zřejmé, že ve vysoko početných třídách by to bylo na úkor většiny, avšak pedagog by měl mít přehled o všech svých žácích a nespoléhat pouze na práci asistenta pedagoga. Z předchozí otázky vyplynulo, že asistent pedagoga reaguje na potřeby celé třídy, avšak pedagog téměř vůbec. V tomto směru spolupráce nefunguje tak, jak by měla. Pouze 26 % pedagogů se věnuje těmto žákům individuálně denně, či párkrát do týdne.

Otázka č. 10.

V položce s číslem 10. jsme se zaměřili na to, jak probíhá komunikace mezi asistentem pedagoga a pedagogem během vyučování. Zda komunikují slovně, mimikou, gesty, kombinují tyto komunikační prostředky, nebo nekomunikují vůbec.

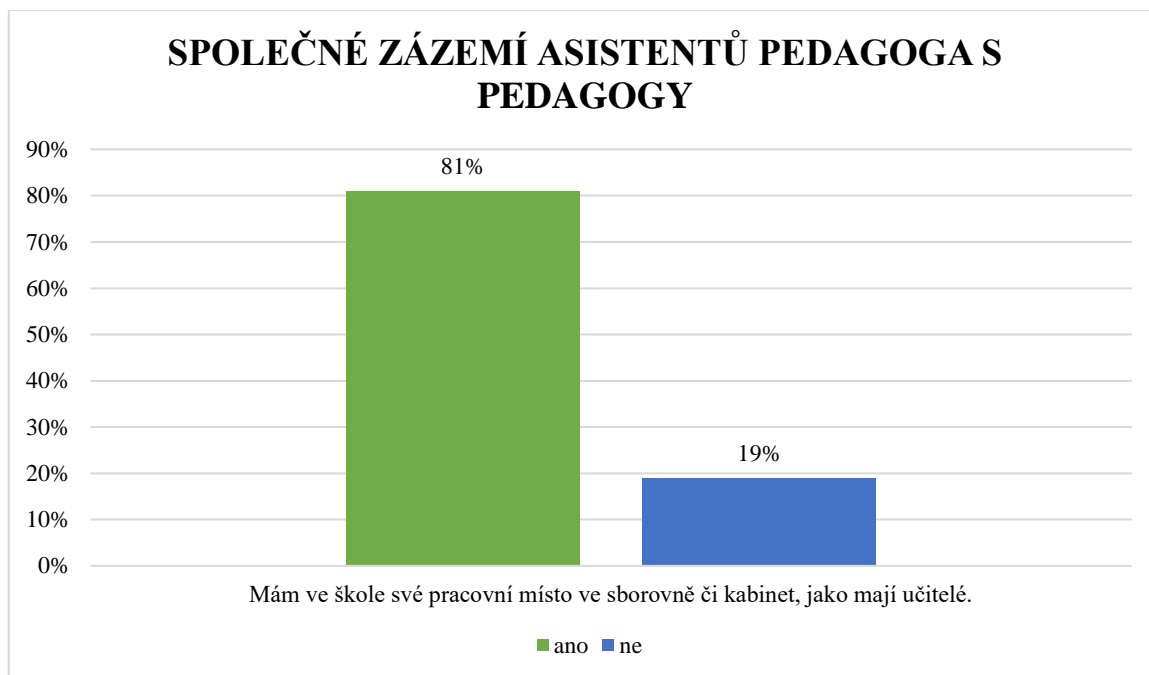

Graf 9: Komunikace mezi asistentem pedagoga a pedagogem v průběhu výuky

Žádný asistent pedagoga se nedomnívá, že by mezi ním a pedagogem v průběhu výuky neprobíhala komunikace. Plný počet respondentů uvedl, že s pedagogem komunikuje. Lišily se akorát komunikační cesty. 58 % respondentů kombinuje slova a neverbální komunikaci. 42 % komunikuje pouze slovně. Dobrým zjištěním je, že mezi nimi dochází ke komunikaci i během výuky. Pedagog si tak může ihned ověřit porozumění žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga přivolá v případě potřeby pedagoga, nebo ho upozorní na podněty, kterých si všiml okamžitě. Pedagog na ně může bezprostředně reagovat a dochází ke vzájemné spolupráci mezi nimi.

Otázka č. 11.

Touto položkou jsme zjišťovali, zda má asistent pedagoga ve škole své zázemí. Ať už se jedná o pracovní stůl, kabinet, nebo místo ve sborovně, kde by se mohl mimo třídu setkávat s pedagogy.

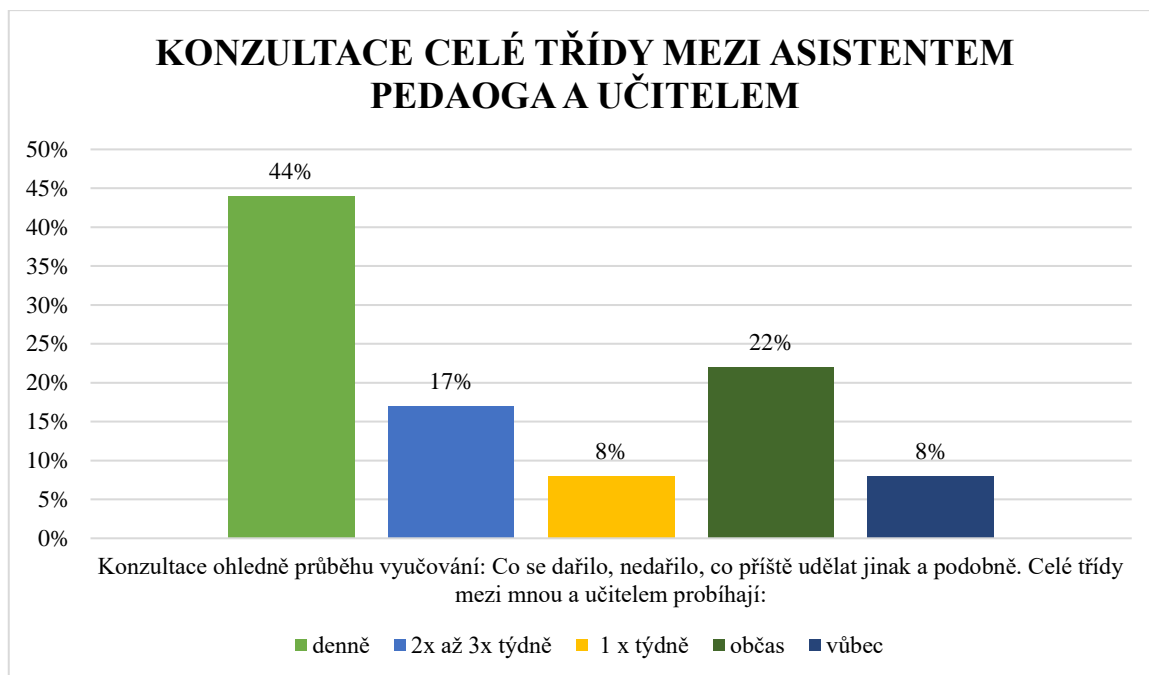
Graf 10: Společné zázemí asistentů pedagoga s pedagogy

81 % respondentů má ve škole své pracovní místo. Pracovní místo, které je umístěno do prostoru společně s pedagogy, dopomáhá k navazování vztahů. Mohou se společně připravovat na výuku a konzultovat dění ve třídě. 19 % respondentů je segregováno od pedagogického sboru, což je nevyhovující nejen pro vzájemnou spolupráci, ale také pro asistenty pedagoga. Trávit přestávky společně s dětmi, či na chodbách, asentuje potřebu odpočinku, který je během výkonu této práce potřebný. Asistent pedagoga se proto musí připravovat na výuku v domácím prostředí, nebo ve třídě, kde na to nemá patřičný klid. Trávit čas s pedagogem pouze ve výuce omezuje sdělování informací a navázání pracovně přátelského vztahu. Asistent pedagoga je takzvanou pomocnou rukou pedagoga a neměl by být z pedagogického sboru vyloučen a zařazen pouze mezi žáky. Měl by mít svůj stůl mezi pedagogy stejně tak, jako to mají pedagogové.

Otázka č. 12.

U této položky jsme se zaměřili na to, zda probíhají konzultace celé třídy, například: co se ve výuce dařilo, nedařilo, co udělat příště jinak a podobně, mezi asistentem pedagoga a pedagogem a jaká je jejich četnost.

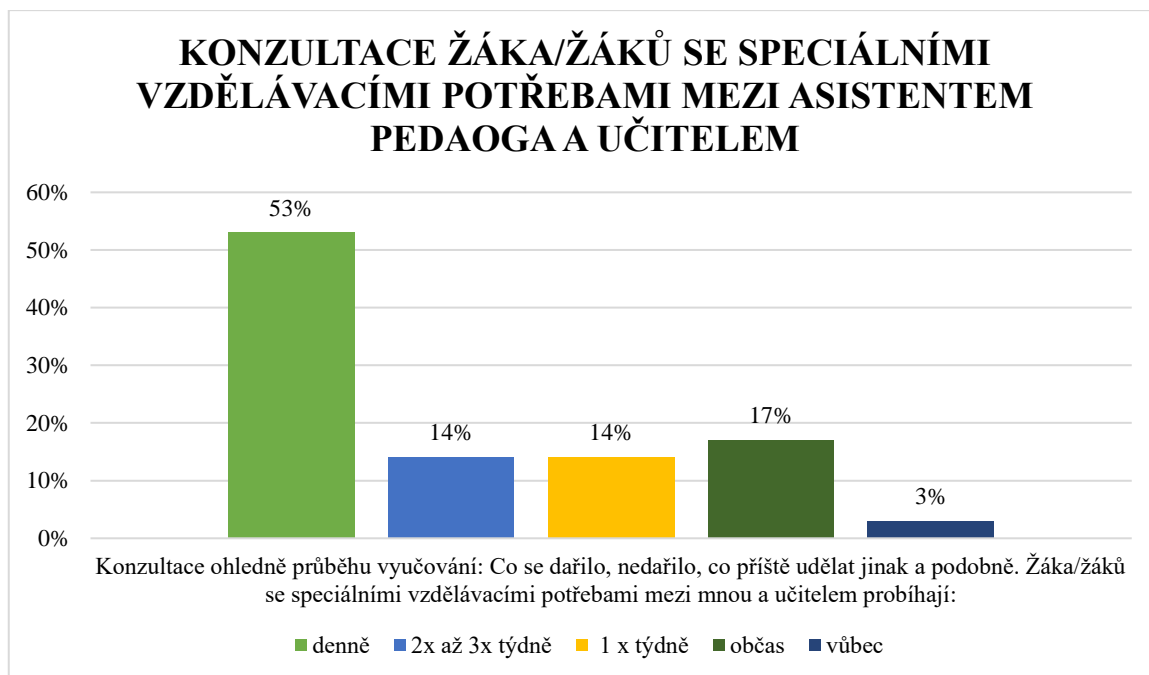

Graf 11: Společné konzultace celé třídy pedagoga a asistenta pedagoga

Zjišťovali jsme, zda asistenti pedagoga konzultují s pedagogy průběh vyučování. Pravidelné konzultace ohledně průběhu výuky jsou důležité pro zpětnou vazbu pedagoga, ale také asistenta pedagoga. Během vzájemných konzultací může dojít ke zlepšení spolupráce, navázání lepšího vztahu, ale hlavně ke zlepšení výuky, které shledáváme jako nejdůležitější. Vzhledem k tomu, že se asistent pedagoga pohybuje pravidelněji mezi žáky, vidí to, co pedagog během výuky ne. Pozitivně na nás působí fakt, že téměř 92 % respondentů konzultuje společně s pedagogem průběh vyučování. Ať už se jedná o denní konzultace, které shledáváme jako nejefektivnější a probíhají u 44 % respondentů, tak také pravidelné, nebo občasné u 47 % respondentů. Pouhých 8 % nekonzultuje vůbec. Pravidelné konzultace ohledně dění ve třídě by měly probíhat všude.

Otázka č. 13.

V položce dotazníku pod číslem 13. jsme se dotazovali, zda probíhají konzultace mezi asistentem pedagoga a pedagogem ohledně žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jaká je jejich četnost. Zda konzultují průběh výuky denně, 2x až 3x týdně, 1x týdně, občas, či vůbec.

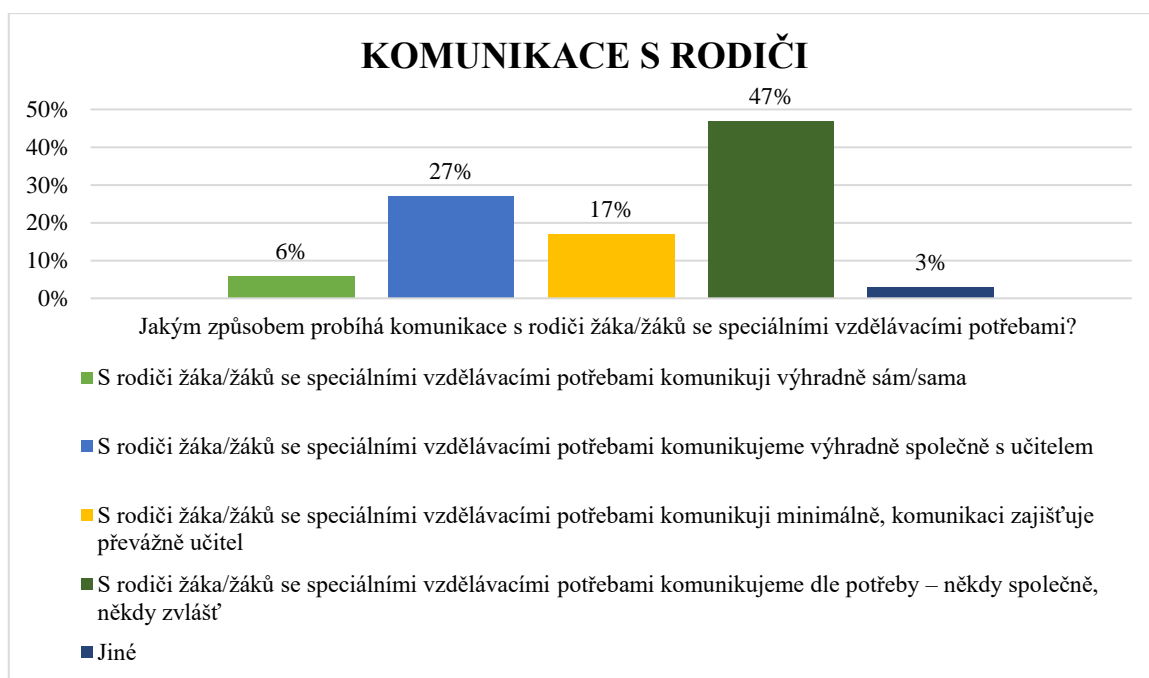

Graf 12: Společné konzultace žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami pedagoga a asistenta pedagoga

Na první pohled je zřejmé, že konzultace žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami probíhá častěji, než konzultace celé třídy společně s pedagogem. 53 % respondentů konzultuje s pedagogem své denní postřehy z výuky, které se týkají žáka/žáků, se kterými pracuje. Pouhé 3 %, což odpovídá jednomu respondentovi, nekomunikuje s pedagogem vůbec. Ve srovnání s grafem č. 11, je tato forma spolupráce četnější. Shledáváme to jako kladný ukazatel. Věříme, že není nutná denní konzultace s pedagogem. 45 % respondentů, kteří provádí konzultace s pedagogem 2x až 3x do týdne, 1x týdně, nebo občas, nejspíše hodnotí, co se dařilo, nedařilo, popřípadě co příště udělat jinak s ohledem na potřeby daného žáka/žáků. Z výsledků otázky č. 12 a 13. usuzujeme, že spolupráce formou komunikace mezi pedagogy a asistenty pedagogů ve většině případů probíhá.

Otázka č. 14.

Tato položka byla rovněž zaměřena na komunikaci, a to v kontextu s rodiči. Jakým způsobem probíhá komunikace s rodiči žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami? Komunikuje s nimi výhradně asistent pedagoga, nebo pedagog? Spolupracují a konzultují s nimi společně? Nebo se dle potřeby střídají?

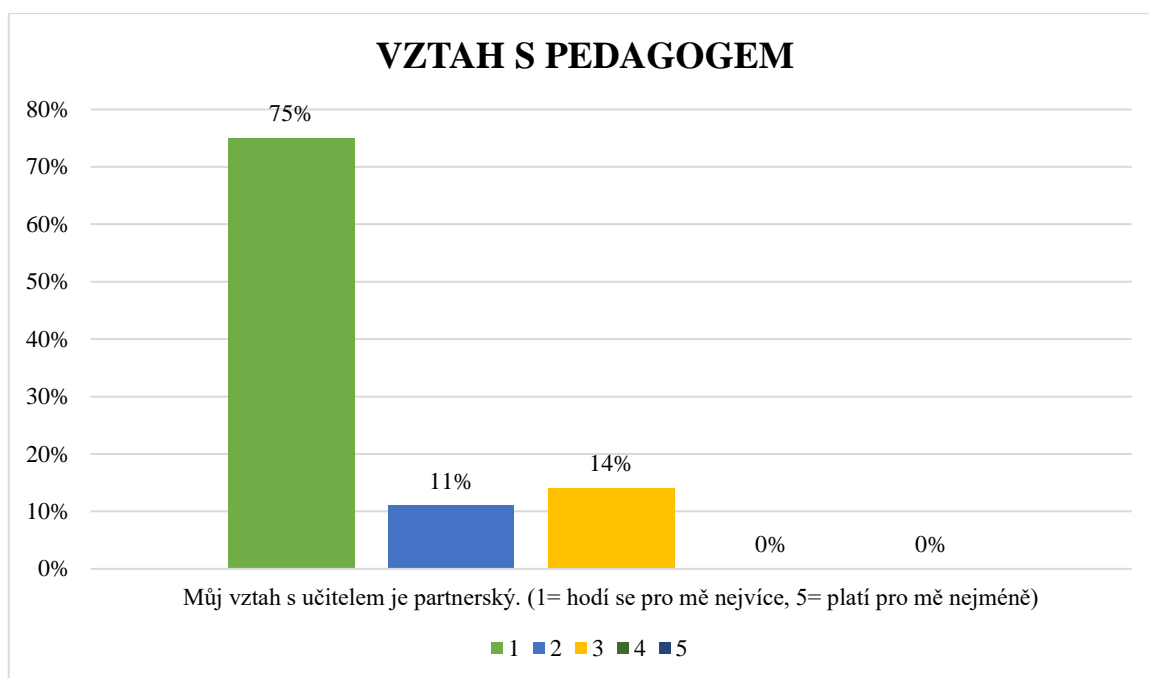

Graf 13: Komunikace s rodiči žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

U této položky nás zajímalo, zda komunikace s rodiči probíhá pouze ze strany asistenta pedagoga, pedagoga, nebo se vzájemně doplňují. Asistenti pedagoga často mívají takzvaný *Asistenční sešit*, kde pravidelně komunikují s rodiči. Tito žáci mnohdy nejsou schopni informace mezi školou a rodiči předat sami. Asistent společně s pedagogem tvoří komunikační most mezi rodiči a školou. Výsledek této položky nás taktéž příjemně překvapil, že i zde funguje spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga, kdy se ve 47 % střídají dle potřeby. Dobrým ukazatelem je i to, že 27 % komunikuje s rodiči společně. Pouhých 23 % komunikuje s rodiči izolovaně. Pravidelná komunikace je důležitým faktorem prevence školního selhání.

Otázka č. 15.

Položky v dotazníku pod číslem 15 – 20 byly měřeny formou Likertovy škály. Kdy měli respondenti vybrat v rozmezí 1 – 5. 1 znamenalo, hodí se pro mě nejvíce a 5 hodí se pro mě nejméně. Dotazovali jsme se, zda vnímají vztah mezi nimi a pedagogem jako partnerský.

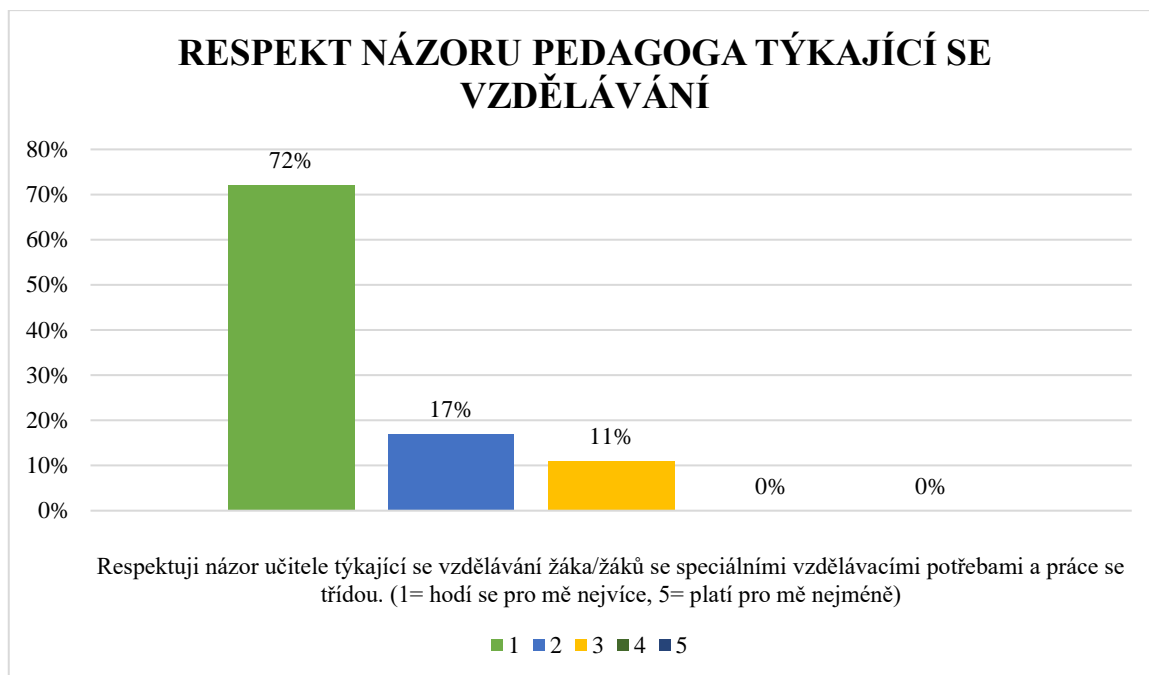

Graf 14: Vztah s pedagogem

75 % respondentů hodnotí vztah mezi nimi a pedagogem jako partnerský. Vzájemně nastavený partnerský vztah je pro jejich spolupráci klíčový. Pokud se dostaneme do situace, kdy je pedagog nadřazen, může to být pro asistenta pedagoga frustrující. Je především jeho asistent a neměl by mít pocit podřazenosti. Žádný z respondentů nevedl, že by jejich vztah nebyl partnerský, což je kladným ukazatelem spolupráce mezi pedagogy a asistenty pedagoga v okrese Opava. 14 % uvedlo číslo 3. Z toho vyvozujeme, že jejich vztah je někde mezi. Nejspíše vnímá pedagoga jako pracovního partnera, avšak pozice asistenta pedagoga nemá dostatečnou společenskou prestiž, jako mají pedagogové. To může být jeden z důvodů, proč není vztah rovnocenný. Dalším důvodem může být také to, že si vzájemně nesedí lidsky, což je při spolupráci s lidmi možné. Jaký je opravdový důvod se můžeme pouze domnívat, jelikož dotazníky byly anonymní.

Otázka č. 16.

V položce pod číslem 16. jsme se dotazovali, zda asistent pedagoga respektuje názor pedagoga týkající se práce se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a se třídou.

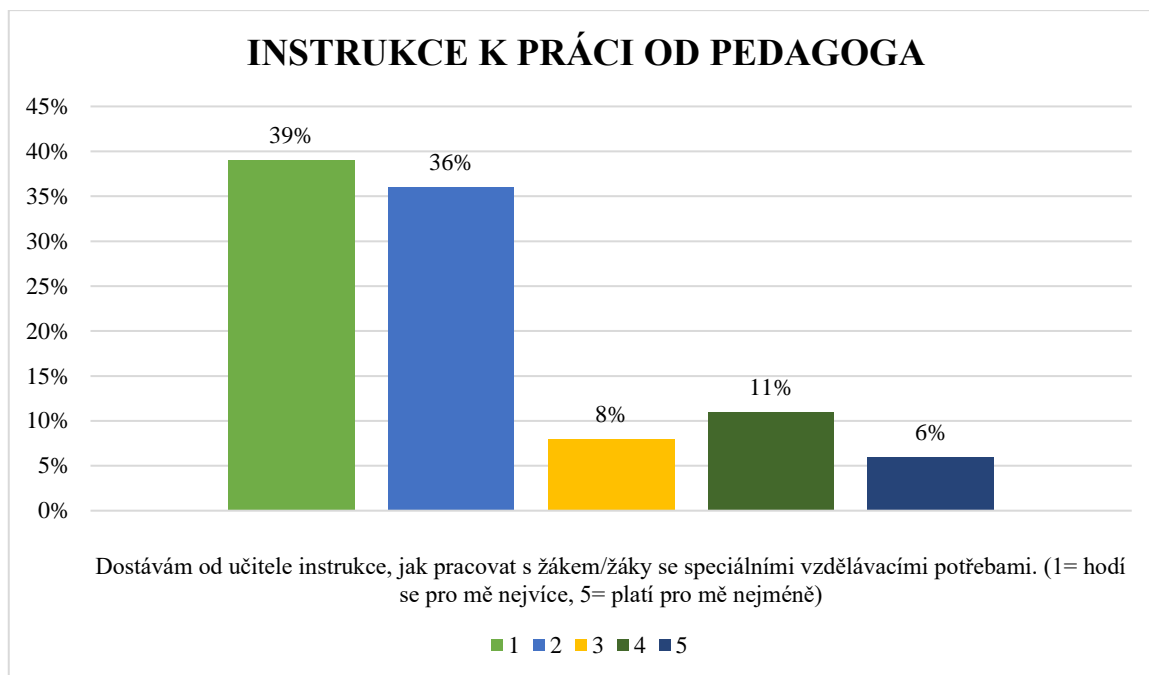

Graf 15: Respekt názoru pedagoga týkající se vzdělávání

U této položky byly názory téměř totožné jako v předchozí otázce. Pouhé 3 % vnímají názor pedagoga hůř, než jeho vztah s pedagogem. K odlišnosti může vést to, že asistent pedagoga vidí třídu, ve které působí z jiného úhlu pohledu, než pedagog. Jeho forma a metody vzdělávání mohou být odlišné, než ty, které by zvolil asistent pedagoga. 72 % respondentů plně respektuje názor pedagoga a souhlasí s ním. Vzájemný respekt mezi nimi je neméně důležitou složkou vzájemné spolupráce. Pokud asistent pedagoga je v souladu s formou a metodami vzdělávání žáků, které volí pedagog, vede to k lepším pracovním vztahům. Žádný z respondentů neuvedl možnost, že by nerespektoval názor pedagoga.

Otázka č. 17.

Dotazovali jsme se, zda asistent pedagoga dostává pravidelně instrukce od pedagoga, jak pracovat se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

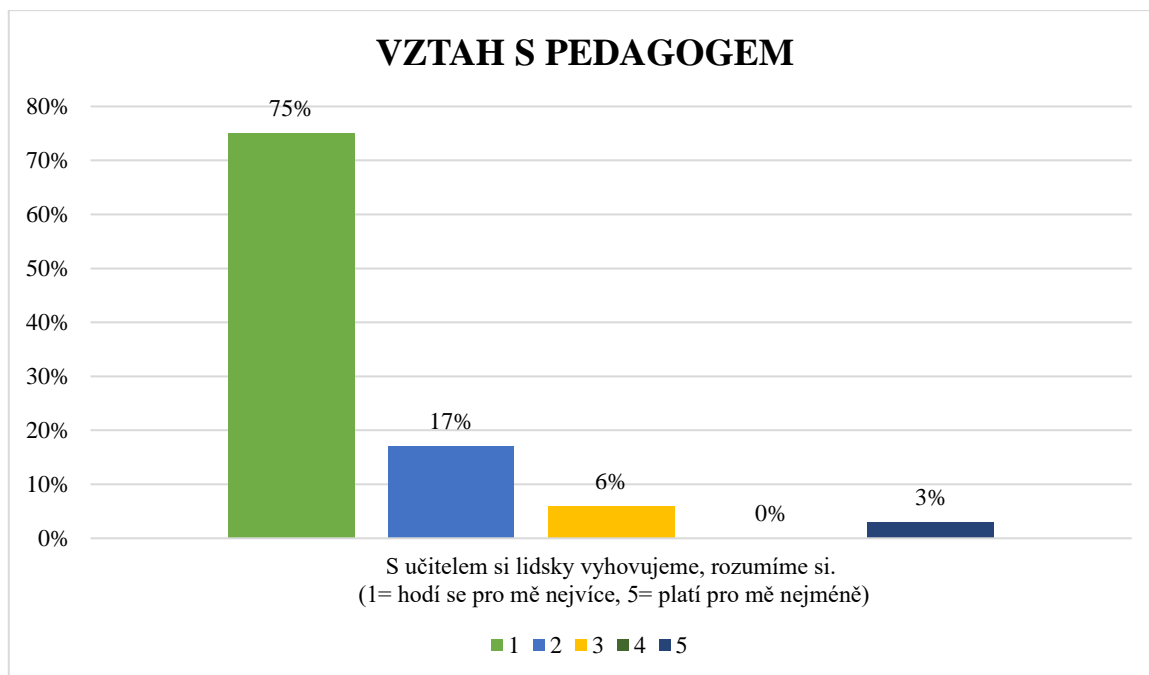

Graf 16: Instrukce k práci od pedagoga

Dostávat pravidelné instrukce, jak pracovat se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je důležité zejména pro asistenty pedagoga, kteří v této profesi začínají. Za vzdělávání těchto žáků je zodpovědný především pedagog, který by měl vést asistenta pedagoga. Jako problematický faktor sledujeme, že pedagogové nejsou dostatečně proškoleni pro práci s těmito žáky. Ne na každé škole je speciální pedagog, který by mohl pedagogy obeznámit, jak s těmito žáky pracovat. Sledujeme jako pozitivní ukazatel, že 75 % respondentů tyto instrukce dostává. Pouhých 17 % instrukce spíše nedostává, nebo se jim nedostávají vůbec. Tito žáci jsou pak plně odkázáni na úpravu metod a forem učiva, které jim poskytne asistent pedagoga. Nemůže však učivo modifikovat úplně, protože je především na pedagogovi, aby rozhodl, kolik učiva by si měl daný žák osvojit.

Otázka č. 18.

V položce s číslem 18. jsme se dotazovali na porozumění a lidský vztah asistenta pedagoga s pedagogem.

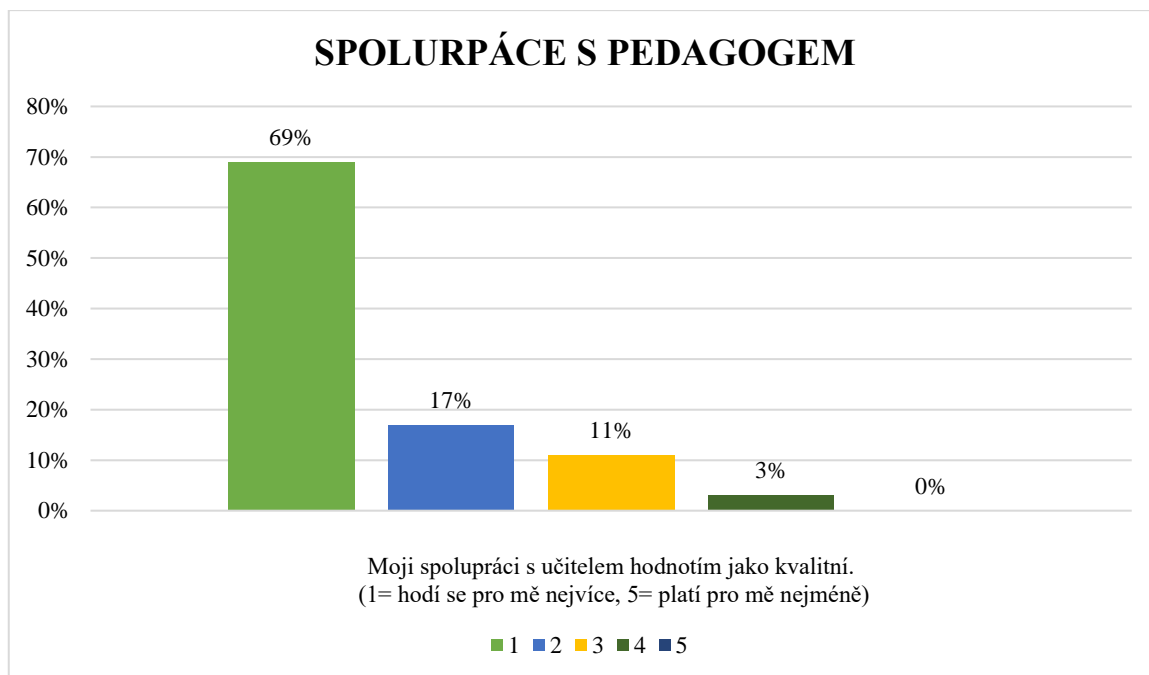

Graf 17: Vztah s pedagogem

Přátelský vztah s pedagogem je na lepší úrovni, než jejich vztah pracovní. Téměř 92 % respondentů si s pedagogem lidsky vyhovuje a rozumí. Je těžké oddělovat lidskou a pracovní stránku. U obou položek (15 a 18) vyšly pozitivní hodnoty. Z toho usuzujeme, že většina respondentů si rozumí s pedagogem nejen po pracovní stránce, ale také lidsky. Takovéto vnitřní nastavení přispívá ke kvalitní spolupráci a promítne se i do výchovně vzdělávacího procesu.

Otázka č. 19.

U této položky jsme se dotazovali, jak vnímají respondenti spolupráci s pedagogem.

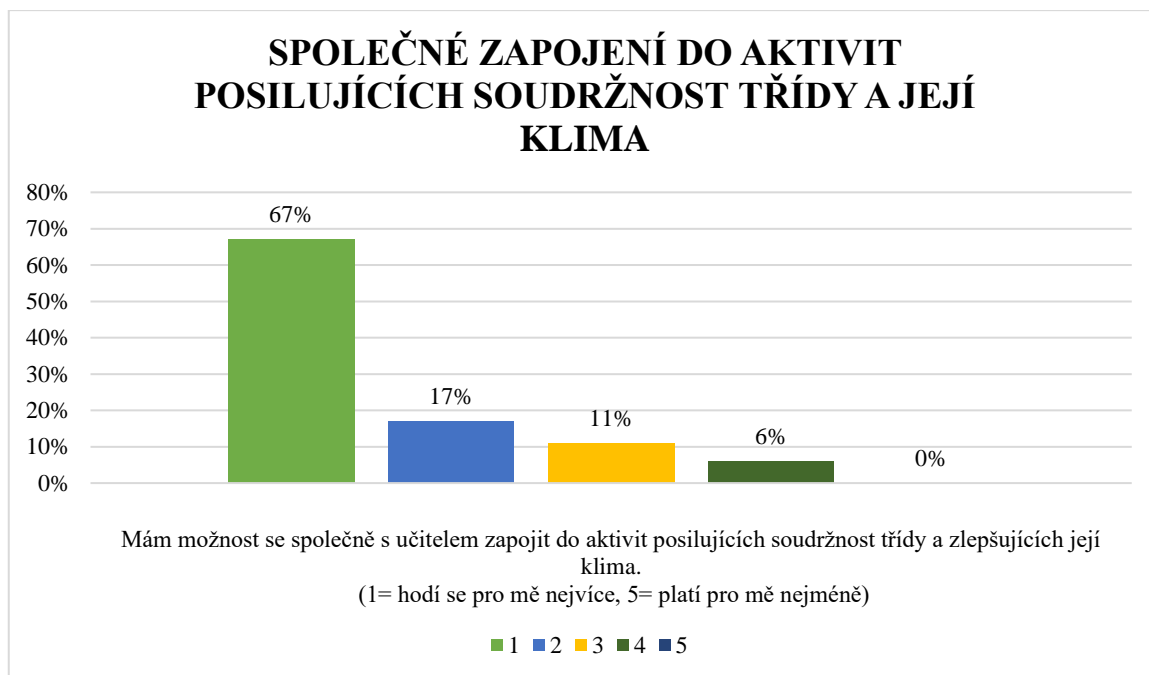
Graf 18: Spolupráce s pedagogem

Tato práce je zaměřena na vzájemnou spolupráci asistenta pedagoga a pedagoga. Spolupráce je poměrně široký pojem, proto jsme zjišťovali, jak funguje spolupráce v různých aspektech, které tvoří celek. Touto položkou respondenti odpovídali subjektivně, zda vnímají jejich spolupráci s pedagogem jako kvalitní. 86 % hodnotí spolupráci kvalitně. Shledáváme to jako pozitivní ukazatel. Nemůžeme přehlédnout fakt, že je zde i 11 % respondentů, kteří jsou někde na pomezí mezi kvalitní a nekvalitní spoluprací. Věříme, že do budoucna se tento postoj změní k lepšímu. Žádný z respondentů neuvedl, že by spolupráce byla nekvalitní. Proto hodnotíme výsledek této položky pozitivně.

Otázka č. 20.

Poslední položka v dotazníku měřena Likertovou škálou byla otázka, zda má možnost asistent pedagoga se zapojit do aktivit, které podporují soudržnost třídy a zlepšují její klima.

Graf 19: Společné zapojení do aktivit posilujících soudržnost třídy a její klima

Společné zapojení do aktivit, které přispívají k lepšímu klimatu třídy je důležité zejména pro asistenta pedagoga. Je součástí třídy a neměl by být z těchto aktivit vyloučen. Může dojít ke zhoršení vztahů mezi žáky asistentem. Jak jsme již zmiňovali výše, asistent pedagoga je v řadách žáků během výuky a může podhalit to, co pedagog během výkonu své práce ne. Žáci v něm mohou nalézt oporu a obrátit se na něj v případě potřeby. Asistent pedagoga může být také žáky vnímán jako nežádoucí. Je tedy vhodné, aby se zapojoval do aktivit, které posilují soudržnost třídy. Měl by mít s dětmi hezký vztah, jejich důvěru a respekt. 67 % respondentů se plně zapojuje do těchto aktivit. Se zvyšujícími se čísly odpovědí četnost klesá. Pouhých 6 % respondentů se do těchto aktivit spíše nezapojuje. Shledáváme jako kladný výsledek, že jsou asistenti pedagoga do těchto aktivit zapojováni.

Otázka č. 21.

V poslední položce dotazníku jsme respondentům dali prostor pro vyjádření. Zda jim některá položka v kontextu spolupráce s pedagogem v dotazníku scházela a chtěli by ji doplnit. Tuto možnost využilo 22 % respondentů. Respondenti uvedli, že se jejich spolupráce liší na prvním a druhém stupni, což je pochopitelné, protože pedagog na prvním stupni tráví se žáky a asistentem pedagoga mnohem více času, než pedagogové na druhém stupni. Pedagogové prvního stupně mají bližší vztah se žáky, ale také s asistentem pedagoga. Uvedli také, že jejich spolupráci hodnotí kladně. Vzájemně si lidsky rozumí, respektují se a spolupracují.

Zmiňovali, že je důležité mít dobrou spolupráci. Pokud není dobře nastavená, nefunguje pak následně spolupráce se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

3.3 Závěry šetření

Do průzkumu se zapojilo 94 % žen a 6 % mužů. Délka praxe asistentů pedagoga byla rozličná, stejně tak jako jejich kvalifikace. Nejvíce respondentů však absolvovalo středoškolské nepedagogické vzdělání, které si doplnili kurzem pro asistenta pedagoga. Samostatná příprava asistenta pedagoga na výuku se liší, v 72 % se na výuku připravují. Společně s pedagogem se denně připravuje 42 % respondentů. Pedagog se připravuje na výuku celé třídy, ale také upravuje své metody a formy výuky pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Takováto příprava musí být pro pedagoga náročná, ale směřuje k lepším výsledkům ve vzdělávání těchto žáků, pokud jsou jim upraveny metody a formy výuky na míru. 92 % respondentů pracuje denně se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a v 83 % reagují i na potřeby celé třídy. Velmi zřídka se stává, aby asistent pedagoga převzal výuku za pedagoga a ten by se věnoval žákovi/žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Během výuky spolu komunikuje plný počet respondentů. Nejčastěji kombinují slova, gesta a mimiku. 42 % spolu během vyučování komunikuje pouze slovně. 81 % respondentů má ve škole své pracovní místo. Pracovní místo, které je umístěno do prostoru společně s pedagogy, dopomáhá k navazování vztahů. Mohou se společně připravovat na výuku a konzultovat dění ve třídě. 19 % respondentů je segregováno od pedagogického sboru, což je nevyhovující nejen pro vzájemnou spolupráci, ale také pro asistenty pedagoga. Trávit čas s pedagogem pouze ve výuce omezuje sdělování informací a navázání pracovně přátelského vztahu. Pozitivně na nás působí fakt, že téměř 92 % respondentů konzultuje společně s pedagogem průběh vyučování. Ať už se jedná o denní konzultace, které shledáváme jako nejefektivnější a probíhají u 44 % respondentů, tak také pravidelné, nebo občasné u 47 % respondentů. Pouhých 8 % nekonzultuje vůbec. Konzultace žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami probíhá častěji, než konzultace celé třídy společně s pedagogem. 53 % respondentů konzultuje s pedagogem své denní postřehy z výuky, které se týkají žáka/žáků, se kterými pracuje. Taktéž nás zajímalo, jak je nastavena spolupráce při kontaktu s rodiči. Asistent společně s pedagogem tvoří komunikační most mezi rodiči a školou. Výsledek této položky nás taktéž příjemně překvapil, že i zde funguje spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga, kdy se ve 47 % střídají dle potřeby. Dobrým ukazatelem je i to, že 27 % komunikuje s rodiči společně. Pouhých 23 % komunikuje s rodiči izolovaně. Dotazovali jsme se, zda asistenti pedagogů hodnotí svůj

vztah s pedagogem jako partnerský. Žádný z respondentů nevedl, že by jejich vztah nebyl partnerský, což je kladným ukazatelem spolupráce mezi pedagogy a asistenty pedagoga v okrese Opava. Přátelský vztah s pedagogem je na lepší úrovni, než jejich vztah pracovní. Téměř 92 % respondentů si s pedagogem lidsky vyhovuje a rozumí. Je těžké oddělovat lidskou a pracovní stránku. U obou položek (15 a 18) vyšly pozitivní hodnoty. Z toho usuzujeme, že většina respondentů si rozumí s pedagogem nejen po pracovní stránce, ale také lidsky. Takovéto vnitřní nastavení přispívá ke kvalitní spolupráci a promítne se i do výchovně vzdělávacího procesu. 72 % respondentů plně respektuje názor pedagoga týkající se vzdělávání a souhlasí s ním. Vzájemný respekt mezi nimi je neméně důležitou složkou vzájemné spolupráce. Pokud asistent pedagoga je v souladu s formou a metodami vzdělávání žáků, které volí pedagog, vede to k lepším pracovním vztahům. Žádný z respondentů nevedl možnost, že by nerespektoval názor pedagoga. Dostávat pravidelné instrukce, jak pracovat se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je důležité zejména pro asistenty pedagoga, kteří v této profesi začínají. 75 % respondentů tyto instrukce dostává. Tato práce je zaměřena na vzájemnou spolupráci asistenta pedagoga a pedagoga. 86 % hodnotí spolupráci kvalitně. Shledáváme to jako pozitivní ukazatel. Nemůžeme přehlédnout fakt, že je zde i 11 % respondentů, kteří jsou někde na pomezí mezi kvalitní a nekvalitní spoluprací. Věříme, že do budoucna se tento postoj změní k lepšímu.

3.4 Diskuse

Z jiných výsledků výzkumů víme, že může nastat mnoho problémů, které se mohou během vzájemné spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga objevit.

Lindová (2018) ve své práci *Spolupráce mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v běžném a alternativním školství* uvádí, že je důležité, aby oba pedagogičtí pracovníci měli před samotnou spoluprací dostatek času na vzájemné seznámení a stanovení pravidel. Bohužel se v praxi často stává, že tato situace není dostatečně zohledněna a pravidla se upravují postupně v souladu s konkrétními situacemi. Pravidelná komunikace mezi pedagogem a asistentem pedagoga je klíčová. Za vhodnou formu komunikace byla zvolena kombinace verbálních a neverbálních prostředků.

Pro úspěšnou spolupráci mezi asistentem pedagoga a pedagogem je klíčové mít vzájemný respekt a zájem o druhou osobu, včetně jejich zvyklostí, možností, temperamentu a dalších aspektů. Důležitou součástí je také stanovení společných cílů, kterých se obě strany snaží dosáhnout. Kvalitní spolupráci lze také posílit jasným vymezením kompetencí všech

zúčastněných osob. Vzájemné sympatie jsou dalším faktorem ovlivňujícím spolupráci, ale je důležité zachovat profesionalitu i v případě antipatií. Klíčem k úspěšné spolupráci je především otevřená komunikace, která zásadně ovlivňuje kvalitu spolupráce a umožňuje předejít mnoha nedorozuměním. Otevřená komunikace je nezbytná, zejména pokud asistenti pedagoga komunikují s rodiči podporovaných žáků. Tím se předejde šíření dezinformací a zajistí se přesný přenos informací. (Roudná, 2023)

Z výsledků výzkumu Tihlaříkové (2022) v práci *Spolupráce učitelů s asistenty pedagoga na základních školách* lze konstatovat, že pedagogové hodnotí spolupráci s asistenty, jako pozitivní a nezaznamenávají výrazné překážky či negativa, které by mohly narušit průběh vzdělávacího procesu. Nicméně je důležité si uvědomit, že je nutné věnovat spolupráci dostatečnou pozornost a aktivně ji rozvíjet, aby se případné nedostatky nemohly negativně promítnout do výsledků žáků ani na jiné účastníky, kteří se podílejí na výchovně vzdělávacím procesu.

Ve výzkumu Frödové (2014) *Spolupráce asistenta pedagoga a učitele v edukační realitě* je klíčovým faktorem pro hodnocení spolupráce s pedagogem a celkový vztah povaha pedagoga a jeho osobnost. Pokud pedagog a asistent mají podobné názory a vzájemně si rozumí, jejich vzájemná spolupráce má možnost se rozvíjet. Komunikace mezi asistentem a pedagogem je častější a pedagog se nebojí zapojit asistenta do výuky. Asistenti uváděli, že pokud si osobnostně neseseděli s pedagogem, byla jejich spolupráce náročnější a v některých případech dokonce absentovala. Asistenti se potom často omezovali na práci s konkrétním žákem, za kterého byli zodpovědní. Tyto vztahy jsou značně nedůvěřivé a asistenti se ve výuce necítí plně akceptováni z rozličných důvodů. Identifikovala nedůvěru vůči asistentovi z obav o vlastní pracovní místo, odmítnutí asistenta z důvodů teritoriálních a nedůvěru v jeho schopnosti. Dalším faktorem, který omezuje možnost spolupráce je otevřenost v komunikaci. Schopnost pedagogů a asistentů otevřeně komunikovat je klíčová pro řešení různých situací, ať už jde o vzájemné nepochopení, nebo rozlišné názory na vedení žáka. Asistenti považovali diskuzi a hledání společných řešení za způsob, jak řešit tyto situace. Pokud pedagog nemá zájem tyto situace vzájemným rozhovorem řešit, je velmi obtížné nalézt řešení prostřednictvím komunikace. Důležitým faktorem je také postoj pedagogů k myšlence inkluze. Pokud pedagog považuje inkluzi za módní trend současnosti a odmítá ho ve výuce nebo nechce s asistentem spolupracovat, ovlivňuje to spolupráci negativně.

Turková (2022) došla k závěru v práci *Působení asistenta pedagoga na různých stupních a typech škol z pohledu pedagogů*, že mnoho pedagogů, zejména základních speciálních škol, si již nedokáží představit, jak by fungovala výuka bez vzájemné spolupráce s asistentem pedagoga. Společná výuka výrazně zjednodušuje pedagogovi práci během výuky a přináší pozitivní výsledky ve vzdělávání žáků. Při hodnocení spolupráce převládaly pozitivní odpovědi a obě strany se shodují na tom, že mnoho původních nedostatků je nyní překonáno. To je díky většímu respektu k profesi asistenta pedagoga a získaným zkušenostem. Mezi stále existující nedostatky, které ovlivňují jejich spolupráci a komunikaci, byly zmíněny pocit nadřazenosti pedagogů nad asistenty pedagoga, vzájemný respekt, potřeba přesně formulovat požadavky a stanovit pravidla spolupráce. Se vzájemným respektem a přesným vymezením kompetencí by se mohlo předejít sporům a konfliktům.

Podle výzkumu provedeného Giangreco (2010), který porovnává zapojení asistentů pedagoga v Anglii a ve Spojených státech, upozorňuje na nedostatek času pro společné plánování výukových aktivit mezi asistenty a pedagogy, a také na nechtěnou, avšak běžnou praxi, kdy asistenti přebírají roli hlavních pedagogů pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Webster a kolektiv (2010) představují řadu významných problémů spojených s přítomností asistenta pedagoga ve třídě. Podle této výzkumné studie, která se zaměřila na Velkou Británii, se ukázalo, že 65 % pedagogů ve třídě s asistentem nemělo žádnou systematickou přípravu na spolupráci s asistentem pedagoga. 35 % pedagogů absolvovalo krátkodobý kurz, který byl zaměřen na spolupráci s asistentem, ale jen polovina z nich považovala tento kurz za skutečně efektivní přípravu. Autoři také zaznamenali, že tři čtvrtiny pedagogů neměly čas na poskytování zpětné vazby asistentům a na společnou přípravu. To však neznamená, že by se pedagogové a asistenti nepřipravovali na výuku a nekomunikovali spolu. Často však tyto aktivity probíhaly mimo běžnou pracovní dobu, tedy v čase, který nemají zaplacený. Výzkum se dále zabývá přímou a nepřímou pedagogickou činností asistenta pedagoga. Přímá pedagogická činnost zahrnuje práci se žáky, nepřímá pedagogická činnost se týká především administrativní práce. Na základě rozdělení pedagogických činností ve Velké Británii je značná část pracovního dne asistentů věnována přímé pedagogické práci, včetně různých podpůrných úkonů ve vztahu k žákům a pomoc pedagogovi při implementaci vzdělávacích programů.

Keating a O'Connor (2012) provedli výzkum, který ukázal, že téměř polovina asistentů a pedagogů spolupracujících v Irsku, nemá v rámci svého pracovního rozvrhu vyhrazený čas na společné plánování výuky. Navíc více než 60 % asistentů nebylo zapojeno do porad pedagogů nebo jiných setkání pedagogů.

Většina pedagogů a asistentů pedagoga se domnívá, že stále nemají dostatek příležitostí ke společnému plánování, přípravě a zpětné vazbě z výuky. Mnozí asistenti pedagoga však stále mají pocit, že pedagogové ne vždy oceňují jejich přínos a považují je spíše za příčinu práce navíc, než aby snižovali pracovní zátěž pedagogů. Kromě toho pedagogové nemusí jejich předchozí dovednosti a zkušenosti uznávat, nebo o nich dokonce ani vědět. Často kvůli nedostatku času na konzultace před a po výuce. Asistenti pedagoga i pedagogové uznávají, že pedagog nese zodpovědnost za třídu a asistenti pedagoga jsou zde proto, aby poskytovali podporu. Pokud však pedagogové a asistenti pedagoga dokáží spolupracovat a vzájemně se podporovat, domnívají se, že výuka a učení jsou efektivnější. (Lee, 2002)

Školy by měly poskytnout dostatek času na školení asistentů pedagoga a na setkání pedagogů a asistentů pedagoga mimo vyučování, aby se mohli připravit na hodinu a poskytnout si zpětnou vazbu. Kreativní způsoby, jak zajistit, aby pedagogové a asistenti měli čas na setkání, zahrnují úpravu pracovní doby asistentů. (Sharpley a kol., 2016)

3.5 Limity praktické části

Do průzkumu se zapojilo pouze 36 respondentů základních škol v okrese Opava. Bylo osloveno celkem 81 škol a 156 respondentů. Je možné, že by výsledky průzkumu vyšly jinak, kdyby byla větší účast na průzkumu. Domníváme se, že nízká účast na průzkumu může být zapříčiněna obdobím, ve kterém byl průzkum realizován. Jednalo se o měsíce květen a červen 2023, kdy mohou být oslovení asistenti pedagoga a ředitelé základních škol zahlceni počtem dotazníků, které jim studenti v tomto období zasílají. Při dalším průzkumu bychom zvolili jinou dobu k oslovení a rozeslali dotazníky dvojfázově. Taktéž bychom realizovali průzkum i z pohledu pedagogů. Pouze z pohledu asistentů pedagoga jsou výsledky průzkumu jednostranné. Vzhledem k tomu, že se jednalo o dotazník, mohlo dojít k nepochopení některých otázek. Kdyby byl průzkum proveden metodou rozhovorů, mohli bychom se doptat na doplňující informace a výsledky by byly přesnější. U položky v dotazníku pod číslem tři, byly tři podotázky. Pro příště bychom dali každou otázku zvlášť, aby se nestalo, že respondenti vyplní pouze část otázek. Limity vnímáme na straně autorky

práce, která uskutečnila takovýto průzkum poprvé a nemá zkušenosti s vyhodnocováním těchto dat.

3.6 Doporučení pro praxi

Na základě studia odborné literatury a výsledků z dotazníkového šetření, nabízíme několik doporučení, které by mohly přispět k lepší spolupráci mezi asistentem pedagoga a pedagogem, také pro případnou realizaci dalšího průzkumu.

Aby spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem byla efektivní, je vhodné, když při přípravě na výuku spolupracují. Modifikovat výuku pro žáka/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a příprava pro ostatní žáky ve třídě musí být pro pedagoga náročná, ale směřuje k lepším výsledkům ve vzdělávání těchto žáků. Asistent pedagoga ve většině případů není dostatečně kompetentní, aby si přípravu chystal sám. Za průběh, metody a formy výuky zodpovídá pedagog. Asistent pedagoga tráví s těmito žáky více času, a tak může podnětně přispět k samotné přípravě.

Z výsledků našeho průzkumu vyplývá, že se stává velmi zřídka, nebo vůbec, aby asistent pedagoga převzal výuku za pedagoga a ten se věnoval žákovi, nebo žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Tímto pedagog ztrácí přehled o pochopení učiva u těchto žáků. Je zřejmé, že ve vysoko početných třídách by to bylo na úkor většiny, avšak pedagog by měl mít přehled o všech svých žácích a nespoléhat pouze na práci asistenta pedagoga. Pokud pedagog zadá pokyny asistentovi pedagoga, které má v tento čas vykonávat se třídou, může se věnovat těmto žákům. Tato činnost však vyžaduje jejich vzájemnou spolupráci.

Spolupráce spočívá v komunikaci mezi nimi. Žádný asistent pedagoga se nedomnívá, že by mezi ním a pedagogem v průběhu výuky neprobíhala komunikace. Plný počet respondentů uvedl, že s pedagogem komunikuje. Dobrým zjištěním je, že mezi nimi dochází ke komunikaci i během výuky. Pedagog si tak může ihned ověřit porozumění žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Asistent pedagoga přivolá v případě potřeby pedagoga, nebo ho upozorní na podněty, kterých si všiml okamžitě. Pedagog na ně může bezprostředně reagovat a dochází ke vzájemné spolupráci mezi nimi.

Zjišťovali jsme, zda asistenti pedagoga konzultují s pedagogy průběh vyučování. Pravidelné konzultace ohledně průběhu výuky jsou důležité pro zpětnou vazbu pedagoga, ale také asistenta pedagoga. Během vzájemných konzultací může dojít ke zlepšení spolupráce, navázání lepšího vztahu, ale hlavně ke zlepšení kvality výuky, které shledáváme jako

nejdůležitější. Vzhledem k tomu, že se asistent pedagoga pohybuje pravidelněji mezi žáky, vidí to, co pedagog během výuky ne. Pozitivně na nás působí fakt, že téměř 92 % respondentů konzultuje společně s pedagogem průběh vyučování. Ze získaných dat vyplývá, že konzultace žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami probíhá častěji, než konzultace celé třídy společně s pedagogem. Doplnění si vzájemných postřehů z výuky může přispět k jejímu zkvalitnění.

V našem průzkumu jsme zjistili, že 19 % respondentů nemá své pracovní místo, jako mají pedagogové, což je nevyhovující nejen pro vzájemnou spolupráci, ale také pro asistenty pedagoga. Trávit čas s pedagogem pouze ve výuce, omezuje sdělování informací a navázání pracovně přátelského vztahu. Asistent pedagoga je takzvanou pomocnou rukou pedagoga a neměl by být z pedagogického sboru vyloučen a zařazen pouze mezi žáky. Měl by mít svůj stůl mezi pedagogy stejně tak, jako to mají pedagogové.

75 % respondentů hodnotilo vztah mezi nimi a pedagogem jako partnerský. Vzájemně nastavený partnerský vztah je pro jejich spolupráci klíčový. Pokud se dostaneme do situace, kdy je pedagog nadřazen, může to být pro asistenta pedagoga frustrující. Je především jeho asistent a neměl by mít pocit podřazenosti. Žádný z respondentů nevedl, že by jejich vztah nebyl partnerský, což je kladným ukazatelem spolupráce mezi pedagogy a asistenty pedagoga v okrese Opava.

Přátelský vztah s pedagogem je na lepší úrovni, než jejich vztah pracovní. Téměř 92 % respondentů si s pedagogem lidsky vyhovuje a rozumí. Je těžké oddělovat lidskou a pracovní stránku. Z toho usuzujeme, že většina respondentů si rozumí s pedagogem nejen po pracovní stránce, ale také lidsky. Takovéto vnitřní nastavení přispívá ke kvalitní spolupráci a promítne se i do výchovně vzdělávacího procesu.

Neméně důležitou složkou fungující spolupráce je vzájemný respekt pedagoga a asistenta pedagoga. 72 % respondentů plně respektuje názor pedagoga a souhlasí s ním. Žádný z respondentů nevedl možnost, že by nerespektoval názor pedagoga.

Tato práce je zaměřena na vzájemnou spolupráci asistenta pedagoga a pedagoga. 86 % respondentů hodnotí spolupráci kvalitně. Shledáváme to jako pozitivní ukazatel. Žádný z respondentů nevedl, že by spolupráce byla nekvalitní. Dále respondenti uvedli, že se jejich spolupráce liší na prvním a druhém stupni, což je pochopitelné, protože pedagog na prvním stupni tráví se žáky mnohem více času, než pedagogové na druhém stupni. Pedagogové prvního stupně mají bližší vztah se žáky, ale také s asistentem pedagoga.

Uvedli také, že jejich spolupráci hodnotí kladně. Vzájemně si lidsky rozumí, respektují se a spolupracují. Zmiňovali, že je důležité mít dobrou spolupráci. Pokud není dobře nastavená, nefunguje pak následně spolupráce se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Pro realizaci dalšího průzkumu doporučujeme provést průzkum v jiných měsících, než je květen a červen. Touto dobou provádí výzkum mnoho studentů. Oslovení asistenti pedagoga a ředitelé základních škol bývají zahlceni počtem dotazníků, které jim studenti v tomto období zasílají. Předěje se tak nízké návratnosti dotazníků, jako to bylo v našem případě. Při dalším průzkumu bychom zvolili jinou dobu k oslovení a rozeslali dotazníky dvojfázově. Taktéž bychom realizovali průzkum i z pohledu pedagogů. Pouze z pohledu asistentů pedagoga jsou výsledky průzkumu jednostranné. Vzhledem k tomu, že se jednalo o dotazník, mohlo dojít k nepochopení některých otázek. Kdyby byl průzkum proveden metodou rozhovorů, mohli bychom se doptat na doplňující informace a výsledky by byly přesnější.

ZÁVĚR

Výběr tématu autorky práce ovlivnily její osobní zkušenosti, protože čtyři roky působila jako asistentka pedagoga na základní škole v okrese Opava. Spolupráce na základní škole, kde působila, nebyla dostačující. Tím, že byl asistent pedagoga přítomen ve třídě, to bylo z kontextu jiných pedagogů vnímáno, jako dostačující pomoc pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Ke vzájemné spolupráci nedocházelo. Během dalšího vzdělávání měla možnost se setkat a jinými asistenty z tohoto okresu, kteří vnímali spolupráci obdobně jako nedostačující. Z tohoto důvodu se rozhodla toto téma zpracovat a provést průzkum, zda je nedostačující spolupráce v celém okrese.

Teoretická část vycházela z odborné literatury a jiných prací, které se zabývaly touto tematikou. Úvod práce se zabývá inkluzivním vzděláváním, díky němuž byla zřízena pozice asistenta pedagoga. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami má nárok na poskytnutí podpůrných opatření. První stupeň podpůrných opatření poskytuje škola. Od druhého do pátého stupně má takovýto žák nárok na poskytnutí podpůrného opatření ve formě asistenta pedagoga. Počet hodin, které asistent pedagoga se žákem stráví, se odvíjí od zprávy z pedagogicko psychologické poradny, speciálně pedagogického centra a výše navrženého stupně podpůrných opatření.

Pro výkon profese asistenta pedagoga je nezbytná určitá kvalifikace, která je v práci popsána. Člověk, který se rozhodne tuto profesi vykonávat, by kromě patřičné kvalifikace měl mít i určité osobnostní předpoklady a řídit se etickým kodexem asistenta pedagoga. Rozsah práce vyplývá z jeho pracovní náplně. Co však v náplni práce mimo jiné není zmíněno, je spolupráce s pedagogem.

V praktické části byl proveden průzkum. Z výsledků průzkumu vyplývá, že samostatná příprava asistenta pedagoga na výuku se liší, většinou se na výuku připravují. Pedagog se připravuje na výuku celé třídy, ale také upravuje své metody a formy výuky pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Takováto příprava musí být pro pedagoga náročná, ale směřuje k lepším výsledkům ve vzdělávání těchto žáků, pokud jsou jim upraveny metody a formy výuky na míru. Téměř většina pracuje denně se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a reagují i na potřeby celé třídy. Velmi zřídka se stává, aby asistent pedagoga převzal výuku za pedagoga a ten by se věnoval žákovi/žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Během výuky spolu komunikují, nejčastěji kombinují slova, gesta a mimiku. Ne všichni asistenti pedagoga mají ve škole své pracovní místo jako mají

pedagogové. Pracovní místo, které je umístěno do prostoru společně s pedagogy, dopomáhá k navazování vztahů. Mohou se společně připravovat na výuku a konzultovat dění ve třídě. Trávit čas s pedagogem pouze ve výuce omezuje sdělování informací a navázání pracovně přátelského vztahu. Pozitivně na nás působil fakt, asistenti pedagogů konzultují společně s pedagogem průběh vyučování. Ať už se jedná o denní konzultace, které shledáváme jako nejeфекtivnější, tak také pravidelné nebo občasné. Konzultace žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami probíhá častěji, než konzultace celé třídy společně s pedagogem. Taktéž nás zajímalo, jak je nastavena spolupráce při kontaktu s rodiči. Asistent společně s pedagogem tvoří komunikační most mezi rodiči a školou. Výsledek nás taktéž příjemně překvapil, že i zde funguje spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga, kdy se buď střídají dle potřeby, nebo komunikují společně. Asistenti pedagoga hodnotili svůj vztah s pedagogem jako partnerský. Žádný z respondentů nevedl, že by jejich vztah nebyl partnerský, což je kladným ukazatelem spolupráce mezi pedagogy a asistenty pedagoga v okrese Opava. Přátelský vztah s pedagogem je na lepší úrovni, než jejich vztah pracovní. Z toho usuzujeme, že si většina respondentů rozumí s pedagogem nejen po pracovní stránce, ale také lidsky. Takovéto vnitřní nastavení přispívá ke kvalitní spolupráci a promítne se i do výchovně vzdělávacího procesu. Asistenti pedagoga respektují práci pedagogů. Vzájemný respekt mezi nimi je neméně důležitou složkou vzájemné spolupráce. Pokud asistent pedagoga je v souladu s formou a metodami vzdělávání žáků, které volí pedagog, vede to k lepším pracovním vztahům. Žádný z respondentů nevedl možnost, že by nerespektoval názor pedagoga.

Celkově můžeme říci, pokud se přikloníme k většině respondentů a jejich názoru, že spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem v okrese Opava funguje. Stále je zde však prostor pro zlepšování. V práci předkládáme i doporučení, které by mohly k lepší spolupráci přispět.

Seznam použité literatury

1. ADAMUS, Petr, Eva ZEŽULKOVÁ, Martin KALEJA a Petr FRANIOK., 2016., *Inkluzivní vzdělávání v kontextu proměn českého školství*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, ISBN 978-80-7464-884-7.
2. BARTOŇOVÁ, Miroslava, Marie VÍTKOVÁ, Barbora BOČKOVÁ, et al., 2016., *Inkluze ve škole a ve společnosti jako interdisciplinární téma: Inclusion in schools and society as an interdisciplinary issue*. 2., upravené vydání. Brno: Masarykova univerzita, ISBN 978-80-210-8140-6.
3. ČADILOVÁ, Věra., 2021., *Povolání: asistent pedagoga: kompetence asistenta pedagoga podporujícího žáky s poruchou autistického spektra.*, Vydání první. V Praze: Pasparta, ISBN 978-80-270-3948-3.
4. ČADOVÁ, Eva., 2012., *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s tělesným postižením*. 1.vyd. Univerzita Palackého v Olomouci, ISBN 978-80-244-3378-3.
5. DARLING-HAMMOND, Linda; Nikole, RICHARDSON., 2009., Research review/teacher learning: What matters. *Educational leadership*.
6. DROTÁROVÁ, Lucia., 2006., *Asistent pedagoga - stav v ČR 2006*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, ISBN 80-86856-22-4.
7. FRÖDOVÁ, Jana., 2014., *Spolupráce asistenta pedagoga a učitele v edukační realitě*. Brno. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Kateřina Trnková.
8. GABAŠOVÁ, Jitka., 2019., *Asistent pedagoga a klima třídy.*, Praha: Raabe, Dobrá škola. Management třídy, 2. ISBN 978-80-86702-31-9.
9. GIANGRECO, Michael F., 2010., Utilization of teacher assistants in inclusive schools: Is it the kind of help that helping is all about?. *European journal of special needs education*.
10. HORÁČKOVÁ, Ilona., 2015., *Metodika práce asistenta pedagoga: spolupráce s učitelem*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Ostatní odborné publikace, ISBN 978-80-244-4656-1.

11. KEATING, Stephanie; O'CONNOR, Una., 2012., *The shifting role of the special needs assistant in Irish classrooms: a time for change?*. European Journal of Special Needs Education.
12. KENDÍKOVÁ, Jitka., 2017., *Asistent pedagoga*. 1. Praha: Dr. Josef Raabe s.r.o., ISBN 978-80-7496-349-0.
13. KENDÍKOVÁ, Jitka., 2016., *Vademecum asistenta pedagoga*. 1.vyd. Praha: Pasparta, ISBN 978-80-88163-12-1.
14. KENDÍKOVÁ, Jitka., 2020., *Vademecum asistenta pedagoga*. 2. vydání. V Praze: Pasparta, ISBN 978-80-270-3083-5.
15. LAŠEK, Jan., 2001., *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové: Gaudeamus, ISBN 80-7041-088-4.
16. LAŠEK, Jan., 2007., *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus (nakladatelství), ISBN 978-80-7041-980-9.
17. LEE, Barbara., 2002., *Teaching assistants in schools: the current state of play*. LGA EDUCATIONAL RESEARCH PROGRAMME; NATIONAL FOUNDATION FOR EDUCATIONAL RESEARCH. Slough: NFER, ISBN 1 903880 33 5.
18. LINDOVÁ, Kateřina, et al., 2017., *Spolupráce mezi třídním učitelem a asistentem pedagoga v běžném a alternativním školství*.
19. MACKOVÁ, Kateřina., 2010., *Inkluzivní vzdělávání*.
20. MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika., 2015., *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, ISBN 978-80-244-4722-3.
21. NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ., 2018., *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe, ISBN 978-80-7496-394-0.
22. NĚMEC, Zbyněk., Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, Vanda HÁJKOVÁ., 2014., *Co změnit na práci asistentů pedagoga?* Pedagogika: časopis pro vědy o vzdělávání a výchově, roč. 64, č. 2.
23. OLECKÁ, Ivana a Kateřina IVANOVÁ., 2010., *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc. ISBN 978-80-87240-33-5.

24. PIVARČ, Jakub., 2020., *Na cestě k inkluzi: proměny pedagogických procesů ve vzdělávání a jejich pojetí učiteli a zástupci vedení ZŠ*. [Praha]: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN isbn:978-80-7603-206-4.
25. POCHE KARGEROVÁ, Jana a Jana STARÁ., 2015., *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků z důvodu sociálního znevýhodnění: první stupeň ZŠ*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, ISBN 978-80-244-4499-4.
26. ROUDNÁ, Roudná., 2023., *Spolupráce začínajícího učitele a asistenta pedagoga v I. ročníku ZŠ*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Noemi Bravená.
27. SHARPLES, Jonathan., Paul BLATCHFORD., Robert WEBSTER., 2016., *Making best use of teaching assistants*.
28. SLÁDKOVÁ, Michaela., 2019., *Role asistenta pedagoga v inkluzivním vzdělávání z pohledu učitele na základní škole*.
29. SVOBODA, Zdeněk, Ladislav ZILCHER., 2020., *Koordinátor inkluze ve škole*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, ISBN isbn978-80-7561-199-4.
30. ŠTECH, Stanislav., 2018., *Inkluzivní vzdělávání-obtížné zvládnutí "rozmanitosti" v praxi*. Pedagogická orientace.
31. TEPLÁ, Marta, Hana ŠMEJKALOVÁ., 2010., *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Vyd. 2. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, ISBN 978-80-86856-66-7.
32. TEPLÁ, Marta, Lenka FELCMANOVÁ a Zbyněk NĚMEC., 2018., *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*. Praha: Verlag Dashöfer, ISBN 978-80-270-3734-6.
33. TIHLAŘÍKOVÁ, Tereza., 2022., *Spolupráce učitelů s asistenty pedagoga na základních školách*. Zlín. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Iva Staňková.

34. TURKOVÁ, Petra., 2022., *Působení asistenta pedagoga na různých stupních a typech škol z pohledu pedagogů*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Eva Valášková Vincejová.
35. UZLOVÁ, Iva., 2010., *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-764-0.
36. VALENTOVÁ, Iveta; KOUTSKÁ, Mariana; LANGER, Jiří., 2015., Asistent pedagoga. In: *Sborník příspěvků z konference projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, ISBN 978-80-244-4749-0.
37. WEBSTER, Rob, et al., 2010., *Double standards and first principles: Framing teaching assistant support for pupils with special educational needs*. European journal of special needs education.
38. ZAPLETALOVÁ, Jana; MRÁZKOVÁ, Jana., 2014., *Metodika pro nastavování podpůrných opatření ve školách ve spolupráci se školskými poradenskými zařízeními*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další pedagogických pracovníků, ISBN 978-80-7481-085-5.

Internetové zdroje:

1. Legislativní rámec vzdělávání žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. *Šance dětem* [online]. 17. 3. 2023 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/legislativni-ramec-vzdelavani-zaku-studentu-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami>
2. NZIMBA, Sylva. Inkluze. *Www.nstenka.neologismy.cz: Novinky z excerptce* [online]. 18. 12. 2020 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <http://nastenka.neologismy.cz/index.php/2020/12/18/inkluzi/>
3. POLANSKÁ, Jitka. Budou asistenti pedagoga školám přidělováni na základě tabulek ministerstva? Stát chystá změnu, která zneklidňuje. *EDUin: Inforumeje o vzdělávání* [online]. 25. 10. 2022 [cit. 2023-06-17]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/budou-asistenti-pedagoga-skolam-pridelovani-na-zaklade-tabulek-ministerstva-stat-chysta-zmenu-ktera-zneklidnuje/>

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník pro asistenty pedagoga

Příloha 1 – Dotazník pro asistenty pedagoga

POZICE ASISTENTA PEDAGOGA

DOTAZNÍK PRO ASISTENTY PEDAGOGA

Vážená paní asistentko, vážený pane asistente.

Jsem studentka druhého ročníku navazujícího magisterského studia oboru speciální pedagogika na Univerzitě Palackého v Olomouci. Chtěla bych Vás poprosit o spolupráci na mé diplomové práci. Diplomová práce je zaměřena na zjištění pozice asistenta pedagoga ve školství.

Tento dotazník je určen pro asistenty pedagoga, kteří pracují na základní škole, ve třídách, kde je vzděláván žák/žáci se speciálními vzdělávacími potřebami.

Své odpovědi prosím označte křížkem, potrhnete nebo zatrhněte. V několika otázkách najdete odpovědi, které jsou umožněny škálami. Na škále prosím označte takovou hodnotu, která se pro Vás nejvíce hodí. Hodnocení je od čísla 1 až 5 (1= hodí se pro mě nejvíce, 5= platí pro mě nejméně)

Děkuji Vám za spolupráci a vyplnění dotazníku. Dotazník a jeho vyhodnocení je zcela anonymní.

Veronika Tacáková

Kontakt: veronika.tacakova01@upol.cz

1. Jsem: MUŽ- ŽENA
2. Délka vaší praxe:
3. Vyberte třídu, ve které působil nejvíce hodin týdnů a o ní uveďte následující:
  - a) Počet žáků celkem:
Z toho počet žáků se speciálně vzdělávacími potřebami. Vypište pouze žáky s 2. – 5. stupněm podpůrného opatření:
  - b) Jaké jsou speciální vzdělávací potřeby těchto žáků:
4. Kvalifikaci pro výkon práce asistenta pedagoga jste získal/a:
  - a) středoškolské pedagogické vzdělání
  - b) středoškolské nepedagogické vzdělání a kvalifikační kurz pro AP
  - c) vysokoškolské pedagogické vzdělání

  - d) jiné:

5. Přípravuji se na výuku žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tvorba a výběr pracovních listů, pomůcek, volba metod, aktivit a podobně:

Denně	2x až 3x týdně	1x týdně	občas	vůbec
-------	----------------	----------	-------	-------

6. Společně s učitelem se připravujeme na výuku žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tvorba a výběr pracovních listů, pomůcek, volba metod, aktivit a podobně:

Denně	2x až 3x týdně	1x týdně	občas	vůbec
-------	----------------	----------	-------	-------

7. Pracuji po celou dobu vyučování se žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami:

Denně	2x až 3x týdně	1x týdně	občas	vůbec
-------	----------------	----------	-------	-------

8. Během vyučování se pohybuji po třídě, reaguji nejenom na potřeby žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také na potřeby celé třídy:

Denně	2x až 3x týdně	1x týdně	občas	vůbec
-------	----------------	----------	-------	-------

9. Přebírám výuku za učitele, učitel se věnuje individuálně žákovi/žákům se speciálními vzdělávacími potřebami:

Denně	2x až 3x týdně	1x týdně	občas	vůbec
-------	----------------	----------	-------	-------

10. Jakým způsobem s učitelem během vyučování komunikujete?

- slovně
- mimikou, gesty
- kombinací slov, gest a mimiky
- nekomunikujeme vůbec

11. Mám ve škole svoje pracovní místo ve sborovně či kabinet, jako mají učitelé.

Ano	Ne
-----	----

12. Konzultace ohledně průběhu vyučování: Co se dařilo, nedařilo, co příště udělat jinak a podobně. Celé třídy mezi mnou a učitelem probíhají:

Denně	2x až 3x týdně	1x týdně	občas	vůbec
-------	----------------	----------	-------	-------

13. Konzultace ohledně průběhu vyučování: Co se dařilo, nedařilo, co příště udělat jinak a podobně. Žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami mezi mnou a učitelem probíhají:

Denně	2x až 3x týdně	1x týdně	občas	vůbec
-------	----------------	----------	-------	-------

14. Jakým způsobem probíhá komunikace s rodiči žáka/žák se speciálními vzdělávacími potřebami?

- S rodiči žáka/žák se speciálními vzdělávacími potřebami komunikuji výhradně sám/sama.

- S rodiči žáka/žák se speciálními vzdělávacími potřebami komunikujeme výhradně společně s učitelem.
- S rodiči žáka/žák se speciálními vzdělávacími potřebami komunikují minimálně, komunikaci zajišťuje převážně učitel.
- S rodiči žáka/žák se speciálními vzdělávacími potřebami komunikujeme dle potřeby – někdy společně, někdy zvlášť.

15. Můj vztah s učitelem je partnerský:

(1= hodí se pro mě nejvíce, 5= platí pro mě nejméně)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

16. Respektuji názor učitele týkající se vzdělávání žáka/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a práce se třídou.

(1= hodí se pro mě nejvíce, 5= platí pro mě nejméně)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

17. Dostávám od učitele instrukce, jak pracovat s žákem/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

(1= hodí se pro mě nejvíce, 5= platí pro mě nejméně)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

18. S učitelem si lidsky vyhovujeme, rozumíme si.

(1= hodí se pro mě nejvíce, 5= platí pro mě nejméně)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

19. Moji spolupráci s učitelem hodnotím jako kvalitní.

(1= hodí se pro mě nejvíce, 5= platí pro mě nejméně)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

20. Mám možnost se společně s učitelem zapojit do aktivit posilujících soudržnost třídy a zlepšujících její klima.

(1= hodí se pro mě nejvíce, 5= platí pro mě nejméně)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

21. Pokud byla nějaká oblast v dotazníku vynechána, co se týče Vašeho vztahu mezi Vámi a pedagogem a chtěl/a byste něco doplnit, využijte tento prostor:

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Veronika Tacáková
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	PhDr. Lucia Pastieriková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Asistent pedagoga na ZŠ v okrese Opava v kontextu spolupráce s pedagogem
Název práce v angličtině:	Teaching assistant at primary schools in the Opava district in the context of cooperation with the teacher
Anotace práce:	Diplomová práce „Asistent pedagoga na ZŠ v okrese Opava v kontextu spolupráce s pedagogem“ je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zaměřuje na inkluzivní vzdělávání, podpůrná opatření pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, asistenta pedagoga, jeho kvalifikací, osobnostními předpoklady, náplní práce, etickými předpoklady, spolupráci asistenta pedagoga a pedagoga a spolupráci asistenta pedagoga se školským poradenským zařízením. Praktická část se věnuje spolupráci asistenta pedagoga a pedagoga na základní škole v okrese Opava.
Klíčová slova:	Asistent pedagoga, pedagog, spolupráce, žák se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání, komunikace, výuka, inkluze.
Anotace v angličtině:	The diploma thesis "Teaching assistant at primary school in Opava district in the context of cooperation with the teacher" is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part focuses on inclusive education, support measures for the education of pupils with special educational needs, the teaching assistant, his/her qualifications, personal qualities, job description, ethical assumptions, the cooperation between the teaching assistant and the teacher and the cooperation

	between the teaching assistant and the school counselling centre. The practical part is devoted to the cooperation between the teaching assistant and the teacher in a primary school in the Opava district.
Klíčová slova v angličtině:	Teaching assistant, teacher, cooperation, pupil with special educational needs, education, communication, teaching, inclusion.
Přílohy vázané k práci:	Příloha 1 – Dotazník pro asistenty pedagoga
Rozsah práce:	64 stran, 109 220 znaků včetně mezer
Jazyk práce:	Český jazyk